

Kapitola 1: Volný pohyb zboží

Volný pohyb zboží společně se zásadami volného pohybu osob, služeb a kapitálu charakterizuje vnitřní trh.

Volný pohyb zboží znamená, že zboží vyrobené nebo uvedené na trh v kterémkoliv členském státě EU se uvádí na trhy dalších členských států bez celních či jiných kvantitativních omezení, t.j. může se na trzích dalších členských zemí volně pohybovat.

ČR má legislativu v oblasti volného pohybu zboží, včetně postupů posuzování shody výrobků, v zásadě plně harmonizovanou. Po vstupu ČR do EU tedy lze z tohoto pohledu očekávat pouze usnadnění pro dovozce a vývozce, neboť duplicitní, časově a finančně náročné procedury spojené s prověřováním našich výrobků exportovaných do EU budou odstraněny. Výrobce v ČR totiž vyrábí již dnes výrobky stejných bezpečnostních a jiných technických parametrů tak, jako producent v EU. Především v krátkodobém horizontu však na druhou stranu lze očekávat zvýšení konkurence dovozu zboží z EU.

Podrobné informace ohledně předpisů ES v oblasti technických předpisů a postupů posuzování shody jsou k dispozici na internetových stránkách Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (ÚNMZ) www.unmz.cz. Uvedená stránka dále obsahuje odkazy na některé spolupracující instituce, jako např. osoby autorizované k posuzování shody stanovených výrobků, Český normalizační institut, Český metrologický institut, Český institut pro akreditaci apod. ÚNMZ je rovněž připraveno poskytovat veřejnosti informace týkající se oblasti Volného pohybu zboží, harmonizovaných norem apod. Dalším zdrojem informací, především obchodního rázu, je např. Hospodářská komora ČR, www.hkcr.cz

Kapitola 2: Volný pohyb osob

Volný pohyb osob další ze čtyř základních svobod vnitřního trhu. Tato svoboda zavádí stav, kdy by v právu ani v praxi nemělo existovat nic, co by mělo někoho odrazovat od přesunu do jiného členského státu, ať už za prací, podnikáním nebo studiem.

Základem volného pohybu osob je volný pohyb pracovníků, neboť integrace v rámci společného trhu začala právě touto skupinou. Postupem času se ale podobná práva, jaká jsou přiznána pracovníkům, dostala i podnikatelům, studentům, rodinným příslušníkům, důchodcům nebo turistům.

Podle Smlouvy o založení Evropských společenství se volným pohybem osob rozumí zejména právo občanů Evropské unie ucházet se o zaměstnání, podnikat či studovat na území ostatních členských států, za tímto účelem se po území členských států volně pohybovat a zůstat tam po ukončení zaměstnání či studia. Zvláštní podmínky platí pro studenty a důchodce – musí totiž disponovat dostatečnými finančními prostředky, aby jejich rodinní příslušníci mohli využít právo na sjednocení rodiny (základním pravidlem pro ekonomicky neaktivní osoby, které využívají svého práva na volný pohyb osob, je, aby se po migraci v cílovém členském státě nestaly přítěží systému sociálního zabezpečení) a následně své právo vstupu na trh práce za stejných podmínek. Podobné podmínky platí pro zdravotní pojištění.

Volný pohyb pracovníků pro každého migrujícího pracovníka z členské země Evropské unie představuje významný balík práv. Každý český občan po přistoupení ČR do EU bude mít – dočasně s omezením, viz níže - právo ucházet se bez diskriminace o nabízená místa v jiném členském státě, toto zaměstnání v členském státě vykonávat, za tímto účelem tam pobývat a zůstat i po ukončení pracovní kariéry. Možnost vzít si s sebou rodinu je samozřejmost, rodinní příslušníci mají rovný přístup na trh práce. Migrující pracovníci mají právo na stejné sociální a daňové výhody, jaké jsou přiznávány domácím pracovníkům. Neomezený přístup k bytům a nemovitostem je zaručen. Migrující pracovníci mají přístup i do místních odborových organizací.

Volný pohyb pracovníků je nicméně omezen ve dvou oblastech – zaměstnání ve státní správě a v některých profesích, kde je možné požadovat znalost jazyka. Zaměstnání ve státní správě jsou na odůvodněných místech, vyhrazena pouze pro vlastní občany. Znalost místního jazyka je možno vyžadovat pouze v případě, že je nezbytně nutná k výkonu dané profese. Evropský soudní dvůr velmi pozorně sleduje používání těchto omezení a dbá na to, aby byla používána jen v opravdu nezbytných případech.

přechodná období

- Při vyjednávání o přistoupení do EU Česká republika po dlouhých a složitých jednáních nakonec souhlasila s přechodným obdobím na volný pohyb našich pracovníků do zemí EU. Ve svém výsledku to pro české pracovníky znamená, že nebudou mít automatický přístup na trhy práce současných členských států po dobu 2 let, bude ale nadále zachován systém povolení k zaměstnání. Tuto dobu může stávající členský stát za splnění určitých podmínek prodloužit o další tři roky. Po jejich uplynutí bude za výjimečné situace celé přechodné období možno prodloužit ještě o maximálně dva roky. Po uplynutí sedmi let po přistoupení budou čeští pracovníci moci pracovat v jiných členských státech bez jakýchkoliv omezení.

Úprava přechodného období je v porovnání s přechodnými obdobími použitými v případě přistoupení Řecka, Španělska nebo Portugalska kratší, pružnější a výhodnější. Každý jednotlivý členský stát bude moci sám kdykoliv umožnit širší přístup na svůj trh práce, a to včetně úplného uvolnění a zavedení naprosto volného pohybu pracovníků. Rada členských států toto již přislíbila a tak ihned po přistoupení by měli mít čeští pracovníci plný přístup na trhy práce ve Velké Británii, Irsku, Nizozemí, Švédsku a Dánsku.

Omezení se vztahuje pouze na právo na přístup na trh práce. Další práva jako právo na stejné sociální nebo daňové výhody, možnost vzít si s sebou rodinu nebo si koupit byt zůstanou nedotčena.

Kapitola 3: Volný pohyb služeb

Další zásadou Jednotného vnitřního trhu je volný pohyb služeb. Její obecná právní úprava je obsažena ve Smlouvě o založení Evropského společenství. Speciální úprava probíhá na základě konkrétních harmonizačních směrnic, které jsou členské země povinny promítnout do svého národního zákonodárství. Sladění české legislativy s legislativou EU umožní českým občanům a subjektům bez jakéhokoli omezení služby poskytovat resp. nakupovat. Společně cílená jednotná strategie umožní nabízené služby výrazně zkvalitnit a rozšířit.

Tato kapitola zahrnuje velmi široký rozsah typů služeb. Spadají sem bankovní služby, pojišťovací služby, investiční služby a trh cenných papírů, služby informační společnosti, účetnictví bank a pojišťoven, problematika svobody podnikání a poskytování služeb a ochrana osobních údajů.

V oblasti bankovníctví se Česká republika zavázala zapojit do jednotného trhu bankovních služeb od okamžiku vstupu do EU v souladu s evropskými bankovními směnicemi. V této oblasti došlo především díky přijetí novely zákona o bankách k plné harmonizaci právního řádu ČR s aktuálním právem EU a k vysoké míře souladu s ostatními mezinárodními standardy. Jmenujme alespoň některé pilíře této oblasti, mezi něž patří posílení bankovního dozoru a jeho spolupráce s podobnými orgány jiných států, zakotvení principu jednotné licence, spotřebitelům vstřícnější změny v systému pojištění vkladů, zavedení účinných postupů pro vyřizování stížností klientů, atd.

S oblastí bankovníctví je úzce spjata problematika ochrany osobních údajů, kde přijetí zákona o ochraně osobních údajů zajistí kromě harmonizace s právem EU především výrazné posílení ochrany osobních dat.

Pod oblast volného pohybu služeb spadá i problematika účetnictví bank a pojišťoven. Tato oblast je rovněž plně harmonizována, spadá pod zákon o účetnictví. Principy a metodické postupy v této oblasti plně respektují mezinárodní účetní standardy. Harmonizace s legislativou EU v této oblasti nevyžaduje žádné organizační nebo institucionální změny.

Pro sektor pojišťovnictví jsou v souvislosti se vstupem očekávány zásadní změny. Příslušné novely zákonů či nové zákony budou řešit problematiku všech typů pojištění, ať se jedná o životní a neživotní pojištění, pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla nebo penzijní připojištění. Změny se rovněž dotknou pojišťovacích zprostředkovatelů i likvidátorů pojistných událostí. Nový zákon o pojišťovnictví pokryje všechny tři generace směrnic EU o životním a neživotním pojištění, zdokonalí dohled nad pojišťovacím trhem, kde bude kladen důraz především na dozor na solventnost pojišťoven, který je praktikován v EU.

V oblasti investičních služeb a trhu cenných papírů se v rámci harmonizace s právem EU očekává stanovení pevných podmínek pro podnikání na kapitálovém trhu a rozšíření možností pro kolektivní investování za účelem zvýšení efektivity a průhlednosti celého kapitálového trhu. Stejně jako v oblasti bankovníctví a pojišťovnictví i zde bude zavedena jednotná licence. Výrazně posílena byla pravomoc a rozšířeny kompetence dozorového orgánu nad kapitálovým trhem – Komise pro cenné papíry.

V oblasti nazvané „služby informační společnosti“ se očekává především zdokonalení elektronického obchodování, zavedení elektronického podpisu a jeho použití v praxi za účelem usnadnění volného pohybu služeb v rámci EU.

Pro oblast svobody usazování a poskytování služeb je stěžejní novela živnostenského zákona, která upravuje podmínky živnostenského podnikání v souladu s právem EU. S tím souvisí i zavedení systému vzájemného uznávání profesních kvalifikací, což po vstupu ČR do EU usnadní pohyb pracovních sil mezi jednotlivými členskými zeměmi s významným dopadem pro sektor služeb obecně.

Kapitola 4: Volný pohyb kapitálu

Kapitola nazvaná Volný pohyb kapitálu zahrnuje především oblasti liberalizace volného pohybu kapitálu, platební systémy a boj proti praní špinavých peněz.

Česká republika přijala už v uplynulých letech v souvislosti se závazky OECD řadu opatření pro liberalizaci pohybu kapitálu, čímž byly vytvořeny předpoklady pro vstup do Evropské unie. Od roku 1995, kdy vstoupila v platnost Evropská dohoda, je liberalizován oboustranný pohyb přímých investic. V této době byl devizovým zákonem liberalizován kapitálový účet České republiky a současně bylo umožněno, aby např. tuzemci mohli přijímat úvěrů ze zahraničí. V roce 1999 byly liberalizovány pohyby na kapitálovém účtu platební bilance. Od roku 2001 je uvolněna možnost zakládání bankovních účtů v zahraničí. Tímto se Česká republika značně přiblížila ke standardům EU při zapojování do jejího jednotného trhu a všechny překážky volného pohybu kapitálu byly až na některá dílčí omezení (viz přechodná období) zrušeny.

V souvislosti s volným pohybem kapitálu je také nutno konstatovat, že za účelem zvýšení konkurence na trhu byly liberalizovány přímé investice do oblasti telekomunikací a rovněž dojde k liberalizaci přímých zahraničních investic do letecké dopravy. Zvýšením konkurence by mělo dojít k zlepšení služeb a v některých případech i snížení cenové hladiny.

Další oblastí týkající se kapitoly Volného pohybu kapitálu je problematika platebních systémů a vypořádání obchodů s cennými papíry. Konkrétně se jedná o implementaci směrnic o přeshraničním platebním styku, o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a systémech vypořádání obchodů s cennými papíry a zohlednění doporučení o elektronických platebních prostředcích v rámci ochrany spotřebitele. Tato oblast byla harmonizována především zákonem o platebním styku. Pro uživatele bankovních služeb došlo ke zrychlení bankovních převodů, zlepšuje se rovněž bezpečnost při užívání platebních karet.

Důležitou součástí této kapitoly je boj proti praní špinavých peněz, nyní aktuální také v souvislosti s bojem proti terorismu. Jedním z opatření v rámci tohoto boje je zrušení anonymních vkladů, tzv. vkladních knížek na doručitele. Přímou spoluprací všech příslušných orgánů nejen v ČR, ale i v členských státech EU, se posiluje snaha proti praní špinavých peněz razantněji postupovat.

Přechodná období

České republice se v této kapitole podařilo vyjednat dvě přechodná období, která by měla napomoci časově překlenout počáteční fázi po vstupu do EU, kdy koupěschopnost českých občanů bude přece jen více zaostávat za občany bohatších zemí Unie. Konkrétně se podařilo vyjednat:

- sedmileté přechodné období pro nabývání zemědělské půdy a lesů;
- pětileté přechodné období pro nabývání nemovitostí určených k vedlejšímu bydlení pro cizozemce-občany EU. Restrikce pro nabývání nemovitostí ovšem již dnes neplatí pro právnické osoby registrované v ČR a pobočky zahraničních společností; od data vstupu se nebude vztahovat ani na podnikající fyzické osoby v zemědělství (tj. na samostatně hospodařící rolníky) s trvalým pobytem na území ČR.

Kapitola 5: Právo obchodních společností

Do této kapitoly spadá právo obchodních společností jako takové, dále pak účetnictví a audit, ochrana práv duševního vlastnictví a průmyslových práv a jejich vynucování příslušnými státními orgány.

V zájmu rozvoje vnitřního trhu a upevnění jeho předností a omezení jeho možných nevýhod přistupuje Evropská unie k úpravě podnikatelského prostředí. V oblasti práva obchodních společností jako takových je proto upravena komunitárním právem například ochrana věřitelů a minoritních akcionářů, obchodní zastoupení, zrušení a likvidace společností apod. Nejvýznamnější směrnice ES v této oblasti již byly zapracovány do obchodního zákoníku. Na jejich základě byla kromě výše uvedeného přijata přesnější ustanovení pro fúze a rozdělování společností, přesnější pravidla pro registraci společností v obchodním rejstříku nebo úprava srovnávací reklamy. Evropská unie rovněž postupně přistupuje k úpravě evropských obchodních společností, která bude takovým společností usnadňovat jejich ekonomickou činnost na území Společenství.

Nezbytnou podmínkou pro začlenění České republiky do fungování vnitřního trhu v rámci Evropské unie je sladění účetního systému se systémem platným v členských státech Unie. Za tímto účelem zapracovala Česká republika příslušné směrnice ES do našeho právního řádu tak, aby systém byl funkční a pomohl zjednodušit komunikaci podnikatelských subjektů. Měl by být podporou pro podnikatele a srovnatelností výkaznictví mezi členskými státy EU by tudíž měl usnadnit fungování vnitřního trhu.

Oblast ochrany duševního vlastnictví představuje především nový autorský zákon, který v návaznosti na komunitární legislativu upravuje zejména počítačové programy, satelitní vysílání, databáze, nájemní a úvěrová práva, autorská a související práva a v neposlední řadě autorská práva v informační společnosti. Zákon odráží z velké části požadavky Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském a o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, ke kterým Česká republika přistoupila v roce 2002.

V oblasti práv k průmyslovému vlastnictví byla přijata celá řada zákonů, které harmonizovaly českou legislativu s legislativou Evropských společenství. Jako příklad lze uvést zákony o ochraně biotechnologických vynálezů, o ochraně průmyslových vzorů, o ochranných známkách apod. Problematická zde byla otázka definice podmínek úpravy již dohodnutého tzv. specifického mechanismu týkajícího se paralelního dovozu léčiv. Ten spočívá v právu majitele patentu či dodatkového ochranného osvědčení (SPC) nebo jiné oprávněné osoby zabránit dovozu či obchodování s léčivem, jehož patentovou či SPC ochranu nebylo možné získat v novém členském státě v době, kdy o ni bylo žádáno v tom členském státě, do něhož má být dovoz, resp. umístění na trh uskutečněno. Smlouva stanovuje, že dovozce či obchodník bude oznamovat úřadu v rámci žádosti o povolení dovozu/úvedení na trh léčiva, na něž se vztahuje výše uvedené právo, že měsíc před podáním žádosti informoval o zamýšleném dovozu/úvedení na trh majitele patentu/SPC či jinou oprávněnou osobu.

Úspěšné završení integračního procesu v oblasti průmyslových práv je mezi jinými spatřováno v přistoupení České republiky k Evropské patentové úmluvě a v našem členství v Evropské patentové organizaci. Oblast vynucování práv k duševnímu a průmyslovému vlastnictví byla posílena novelami obecných procesních předpisů – zejména občanského soudního řádu a trestního řádu. Významným počinem v této oblasti je přijetí zákona o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva

duševního vlastnictví. Podle tohoto zákona může celní úřad přijímat opatření, má-li důvodné podezření, že jde o padělek nebo nedovolenou napodobeninu u relevantního zboží. Celní úřady jsou také oprávněny v nesporných případech v řízení o přestupku nebo o správním deliktu uznat zboží za padělek nebo nedovolenou napodobeninu, nařídít zničení nebo jiné znehodnocení zboží, které bylo celním úřadem nebo soudem uznáno za padělek nebo nedovolenou napodobeninu, a projednávat přestupky a správní delikty při porušení tohoto zákona. Vstupem České republiky do Evropské unie se praxe celních orgánů v této oblasti nijak podstatně nezmění.

V rámci předvstupních negociací ke kapitole 5 – Právo obchodních společností – si Česká republika nevyžádala žádné přechodné období.

Kapitola 6: Hospodářská soutěž

Pravidla hospodářské soutěže včetně pravidel o spojování podniků a veřejné podpoře patří k nejdůležitějším regulačním nástrojům pro fungování Jednotného vnitřního trhu Evropské unie. Jejich prvořadým úkolem je podpora vytváření rovných podmínek pro všechny soutěžitele. Podílí se tak na odstraňování ekonomických i regulačních bariér a překážek, které mohou ztěžovat podnikání v určitém segmentu ekonomiky nebo které přinášejí nezaslouženou a neopodstatněnou výhodu určitému soutěžiteli nad jiným.

Ochrana pravidel hospodářské soutěže se stala významnou součástí hospodářské politiky všech hospodářsky nejvyspělejších států světa. Bráněním škodlivému protisoutěžnímu chování silných ekonomických subjektů je totiž přímo podporován rozvoj malého a středního podnikání a ovlivňována zaměstnanost. Prostřednictvím vytváření podmínek pro větší konkurenci dále podporuje růst produktivity práce, rychlost inovací a v konečném důsledku vede k vyšší kvalitě finálních produktů a zvýšené konkurenceschopnosti celých hospodářských odvětví. Jsou tak sekundárně naplňovány cíle Evropské unie v podobě trvalého a udržitelného růstu, hospodářské a sociální soudržnosti, zvyšování životní úrovně a dokončení budování jednotného evropského vnitřního trhu.

Fungování jednotného evropského trhu by nebylo bez společných pravidel hospodářské soutěže myslitelné. Není možné zabezpečit volné přelévání kapitálu, zboží, služeb nebo pracovních sil z jednoho geografického nebo výrokového trhu na jiný trh, jestliže neexistují stejné podmínky pro podnikání. Jestliže je daný trh ovládán několika silnými soutěžiteli, kteří mají tendenci rozdělit si jeho jednotlivé oblasti mezi sebe nebo se dohodnout na prodejních cenách, pak dochází k degradaci a úpadku ostatních podniků i daného hospodářského odvětví jako celku. Ochrana hospodářské soutěže jde navíc ruku v ruce s procesem liberalizace ekonomiky, jejímž cílem je odstranění všech neekonomických faktorů a regulačních opatření, která přispívají k ochraně zavedených soutěžitelů a brání novým zájemcům ve vstupu na trh.

K zachování soutěžních pravidel ES se Česká republika přihlásila již podpisem Evropské dohody (článek 64). První zákon o ochraně hospodářské soutěže vstoupil v platnost již v roce 1991, v rámci harmonizace českého práva s právem ES byl několikrát novelizován a v roce 2001 byl přijat nový zákon, zákon č.143/2001 Sb., který je již plně slučitelný se soutěžním právem ES. V roce 2000 vstoupil v platnost zákon o veřejné podpoře č. 59/2000 Sb. Institucí, která je ze zákona pověřena ochranou pravidel soutěže a rozhodováním o slučitelnosti veřejné podpory s pravidly ES, je Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

Nejdůležitějšími právními akty, které souvisí s politikou ochrany hospodářské soutěže a k jejichž dodržování se Česká republika ve Smlouvě o přistoupení k EU zavazuje, jsou články 81, 82, 87 a 88 Smlouvy o ES a nařízení Rady ES o kontrole spojování podniků.

Článek 81 zakazuje dohody mezi soutěžiteli, které omezují soutěž. Nejzávažnější z těchto dohod jsou dohody o cenách, dohody o rozdělení trhu, popřípadě dohody o objemu výroby mezi podniky. Takovéto dohody vedou vždy k vážnému poškození spotřebitele v podobě růstu cen a sníženého výběru zboží. K dohodám může docházet i mezi podniky v rámci distribučního řetězce, popřípadě mezi podniky působícími na různých trzích. Podle práva ES mohou být takové dohody vyjmuty ze zákazu, pokud se prokáže, že mají příznivý vliv na vývoj trhu.

Článek 82 zakazuje zneužití dominantního postavení. Dominantní postavení samo o sobě zakázané není. Podnik se k němu může dostat prostřednictvím svého vlastního úsilí, schopnosti a preferencí spotřebitelů. Pokud však svoji sílu zneužije s úmyslem omezení soutěže na daném trhu ke škodě jeho konkurentů, pak se jedná o porušení soutěžního práva, které je zakázané.

Články 87 a 88 se týkají veřejné podpory. Veřejnou podporou rozumíme každou pomoc státních nebo samosprávných orgánů finančního i nefinančního charakteru, která zvýhodňuje jednoho soutěžitele na úkor jeho konkurentů. Státní pomocí tak může být jak udělení přímé finanční dotace, tak například poskytnutí půjčky s nižšími úroky, nebo prodej či pronájem státního majetku soutěžiteli za výhodnějších podmínek. Každý takový zásah bude mít samozřejmě negativní dopad na fungování hospodářské soutěže, neboť automaticky dochází ke zvýhodnění některého soutěžitele nebo skupiny soutěžitelů. Článek 87 Smlouvy o ES, k jehož plnění se Česká republika Smlouvou o přistoupení zavazuje, z toho důvodu veřejnou podporu zakazuje.

Podobně jako je tomu v případě dohod mezi soutěžiteli, také v případě veřejné podpory se můžeme setkat se situacemi, kdy pozitivní dopad pro spotřebitele z udělení podpory může převážit její negativní důsledky. Jedná se například o typy podpor, které přispívají k rozvoji hospodářsky zaostalejších regionů. Veřejná podpora je v tomto případě přípustná a je dokonce nástrojem pro plnění jednoho z důležitých cílů Společenství, jímž je dosažení jeho ekonomické a sociální soudržnosti.

Další informace týkající se otázek spojených s přijetím kapitoly VI Přístupové smlouvy „Hospodářská soutěž“ je možno nalézt na internetových stránkách Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže www.compet.cz a na stránkách DG-Competition http://www.europa.eu.int/comm/competition/index_en.html .

Kapitola 7: Zemědělství

Význam zemědělství není v současnosti pouze v zemědělské prvovýrobě, zpracování zemědělských produktů a výrobě kvalitních a bezpečných potravin. Kromě podpory lesního a vodního hospodářství jsou dalšími z priorit např. také zajištění rozvoje venkova, odpovídající životní úroveň zemědělců, stabilizace agrárních trhů, zachování kulturní krajiny a ochrana a zlepšování životního prostředí. Všechny tyto cíle v nejrůznějších polohách zastřešuje Společná zemědělská politika (SZP) Evropské unie, do které proudí v průměru 50% finančních prostředků z rozpočtu EU.

Finanční prostředky jsou rozdělovány v rámci Evropského zemědělského garančního a podpůrného fondu (EAGGF), který se dělí na dvě části: Část garanční představuje hlavní část zemědělského fondu (95%) a slouží k dotování intervenčních cen a příplatků u exportních cen. Druhá část – tzv. orientační (5%) - je součástí strukturálních fondů a slouží k financování strukturálních změn v zemědělství.

Trh se zemědělskými výrobky v EU je v rámci SZP řízen prostřednictvím 22 společných tržních organizací pro jednotlivé komodity (např. pro mléko, cukr, hovězí maso, ovoce a zeleninu, víno atd.) za pomoci různých nástrojů jako jsou produkční kvóty, přímé platby, podpora exportu zemědělských výrobků z EU do třetích zemí či podpora soukromého skladování těchto produktů.

Pro administraci financí jsou budovány dvě zemědělské platební agentury. První z nich, Státní zemědělský intervenční fond, bude administrovat prostředky zejména ze záruční sekce EAGGF (tržní podpory) a druhá, v současné době vznikající Agrární platební agentura, bude rozdělovat prostředky EU ze sekce orientační (vč. přímých plateb), FIGG a další prostředky určené na strukturální obnovu a rozvoj venkova.

Největší část zemědělských podpor v EU tvoří tzv. přímé platby pro farmáře, přibližně 60%. Jejich nárokování v nových členských státech bude postupné. Po přistoupení v roce 2004 získají přistupující země 25% plné výše přímých plateb, v roce 2005 30%, dále 35% v roce 2006 a konečně v roce 2007 to bude 40 % výše v EU, pak bude následovat každoroční zvyšování o 10%. V případě ČR se pak jedná o celkovou částku vyčleněnou na období 2004-2006 ve výši 20,5 mld Kč s možností dalšího dorovnání, kdy nový členský stát může navýšit tyto platby až o dalších 30% z národních zdrojů. U komodit, kde ČR poskytovala vyšší přímou podporu v roce 2003, lze dorovnávat přímou platbu z národního rozpočtu do výše podpory v roce 2003 u jednotlivé komodity + 10% s tím, že nebude překročena aktuální výše přímé platby v EU. U přímých plateb na škrobové brambory může ČR navyšovat až do 100% unijní výše. Na tržní opatření je vyčleněna z rozpočtu EU pro ČR částka přibližně 14 až 15 mld Kč na období 2004-2006.

Při přístupových jednáních uzavřených na summitu v Kodani v prosinci loňského roku Česká republika úspěšně vyjednala pro jednotlivé komodity kvóty a limity, které jsou v řadě případů vyšší než produkce v roce 2001 či 2002, a zajišťují tak, společně s dalšími dojednanými podmínkami, prostor k dalšímu rozvoji odvětví.

V závěrečných fázích přístupových jednání ČR vyjednala navýšení objemu prostředků na rozvoj venkova ze 380 mil. na 480 mil. EUR (na období 2004-2006). Připočteme-li nezbytné kofinancování ČR v rozsahu nejméně 120 mil. EUR, bude k dispozici na tyto tři roky částka nejméně 18 mld. Kč. Roční objem prostředků se tak oproti současnosti zvýší více než

dvojnásobně. Významná část prostředků bude směřovat do opatření, jako jsou pomoc znevýhodněným oblastem - LFA (cca 3 mld. Kč), podpora agroenvironmentálních opatření – např. údržba travních porostů (cca 1,5 mld. Kč) či ekologické zemědělství (cca 0,5 mld. Kč), což by mělo významně přispět ke zlepšení finanční situace takto podnikajících zemědělců.

Pro českobudějovická piva, konkrétně pro názvy piv Českobudějovické pivo, Budějovické pivo a Budějovický měšťanský var, ČR vyjednala ochranu zeměpisných označení v EU. Ochrana zeměpisného označení a označení původu dalších zemědělských komodit a potravin české provenience bude moci být po vstupu vyjednána samotnými výrobci při běžné registrační proceduře.

Co se pěstování vína týče, ČR je rozdělena do dvou vinařských zón – Čechy patří do zóny A a Morava do zóny B s tím, že je v zóně B udělena výjimka z povinnosti destilovat vedlejší produkty vznikající při výrobě vína. ČR vyjednala nadstandardní právo na novou výsadbu vinic ve výši 2% z výměry vinic před vstupem (270 až 300 ha). Stejně nadstandardně bylo přiznáno právo na opětovnou výsadbu vykloučených vinic v souladu s předpisy ES, a to 5 až 8 let po vykloučení.

ČR vyjednala výjimku pro označení tuzemské slivovice, která je vyráběna s přídavkem určitého množství lihu před druhou destilací. Podle stávajících pravidel EU, která za slivovici považuje pouze ovocný destilát, by nebylo bez této výjimky možné takto vyrobený destilát označovat na trhu EU jako slivovici.

Přechodná období

Existují dvě oblasti, ve kterých nebude ČR po vstupu do EU plně splňovat podmínky stanovené legislativou Evropských společenství, proto byla vyjednána přechodná období pro:

- 52 zpracovatelských potravinářských podniků na splnění veterinárních a hygienických standardů, splnění odloženo do konce roku 2006;
- přechodné období do konce roku 2009 pro již používané klecové systémy pro chov nosnic, které nesplňují technický požadavek na výšku klece

Detailnější informace jsou k dispozici na www.mze.cz

Kapitola 8: Rybolov

Daná kapitola má pro ČR ve vztahu k Evropské unii spíše okrajový význam. Legislativa Evropské unie upravuje z převážné části problematiku mořského rybolovu. Přesto i zde bylo třeba harmonizovat legislativu včetně zajištění přípravy na řízení finančních toků z fondu FIG (Financial Instrument for Fisheries Guidance), z něhož bude moci ČR čerpat finanční prostředky na obnovu rybníků nebo na podporu činnosti marketingových či odbytových organizací apod.

Kapitola 9: Doprava

Smlouva o přistoupení České republiky k Evropské unii se v oblasti kapitoly Doprava dotýká všech základních druhů dopravy, kterou stát řídí nebo ovládá formou nařízení vlády, zákonů a vyhlášek, které jsou vesměs v souladu s nařízeními nebo směrnicemi Evropské unie.

Jaké jsou hlavní cíle dopravní politiky Evropské unie v sektoru dopravy? V první řadě se jedná o stanovení společné dopravní politiky a stanovení liniiových a bodových dopravních sítí, které jsou definovány legislativou Evropské unie. Jejich hlavním cílem je například zajištění stejných práv řidičům nákladních vozidel nebo autobusů nejen v České republice, ale i na území Španělska, Velké Británie nebo ostatních států Evropské unie. Obdobně by na tom měli být také strojívedci, piloti, letušky nebo námořníci. Další oblastí dopravní politiky je např. stanovení jednotných nebo vzájemně uznávaných řidičských průkazů, evropských licencí pro řidiče nákladních vozidel, nazývaných také „Euro-licence“, které budou opravňovat naše řidiče k bezproblémovému vstupu na silnice EU po 1. květnu 2004.

Jak už bylo řečeno, cílem dopravní politiky je také definování dopravních sítí, jejich budování v kontextu EU, nebo jejich modernizace, pokud již existují, ale neodpovídají požadovaným parametrům. Na tyto odsouhlasené body nebo linie bude kladen největší důraz a budou upřednostňovány před ostatními. „Bodové sítě“ většinou prezentují letiště, námořní a vnitrozemské přístavy nebo železniční stanice. Naopak „liniové sítě“ prezentují propojení těchto bodů. Dohromady pak tvoří dopravní infrastrukturu, kterou lze dělit podle jednotlivých druhů dopravy. Ve Smlouvě o přistoupení jsou obojí sítě definovány a jmenovány.

Přechodná období

- V případě vnitrostátní nákladní silniční přepravy (kobotáž) EU předložila ve Společné pozici ke kapitole Doprava návrh na přechodné období (PO) v délce až pěti let (2+2+1). Současně Společná pozice připouští, že se mohou stávající a nové členské státy na základě bilaterálních dohod domluvit na odlišné formě tohoto PO (např. v podobě postupné výměny povolení pro provádění kobotáže) včetně možnosti plné liberalizace trhu. Požadavek na přechodné období pro kobotáž uplatnila EU u všech zemí regionu střední a východní Evropy s výjimkou Slovinska. ČR jako jediná požadavek na PO odmítala akceptovat a o kapitole Doprava jednala až do samého závěru přístupových jednání. Hlavní úsilí ČR se přitom zaměřovalo na dosažení dohody se SRN, která je z hlediska kobotáže pro ČR klíčovou zemí. V rámci bilaterálních jednání se sice zatím nepodařilo dosáhnout závazné dohody o budoucí podobě bilaterálního režimu kobotáže, nicméně bylo dohodnuto, že vznikne společná česko-německá analýza nákladů dopravců v obou zemích, na jejímž základě by mělo dojít k diskusi o konkrétních kvótách na kobotáž. V mezidobí se ČR soustředila rovněž na bilaterální jednání s ostatními členskými státy EU s cílem dohodnout alespoň základní podobu budoucích bilaterálních režimů liberalizace kobotáže po vstupu ČR do EU. Jednání s těmito státy zatím nevedla k dosažení konkrétní dohody a budou proto pokračovat i po ukončení přístupových jednání (pozn. některé členské státy předběžně indikovaly zájem na plné liberalizaci kobotáže ode dne vstupu ČR do EU).

Další informace o vybraných právních normách ES lze získat, buď na serveru Ministerstva dopravy, (www.mdcr.cz), nebo kompletní přehled legislativy EU na portálu (www.europa.eu.int/eur-lex).

Kapitola 10: Daně

Hlavní zásady daňové problematiky na úrovni Evropských společenství jsou stanoveny ve Smlouvě o založení Evropského společenství z roku 1957 (Hlava VI., Kapitola 2) v člancích 90 – 93:

Článek 90 zakazuje jednotlivým členským státům uvalovat na výrobky jiných členských států jakékoliv znevýhodňující daně, nežli jsou uplatněny na domácí výrobky.

Článek 91 stanoví, že v případě vývozu výrobků do jiných členských států nesmí refundace vnitřních daní převýšit vnitřní daně, které byly na tyto výrobky uvaleny.

Článek 92 zakazuje zvýhodnění vývozu do členských států formou úlev na přímých daních a zároveň postih dovozu z členských států vyrovnávacími daňovými opatřeními, respektive je umožňuje pouze na omezenou dobu po schválení Radou na návrh Komise.

Článek 93 ukládá Radě, aby na základě doporučení Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem přijala opatření pro harmonizaci zákonodárství týkajícího se nepřímých daní v míře, která je nezbytná pro vytvoření a fungování jednotného vnitřního trhu.

Jak vyplývá ze znění těchto článků, oblast přímých daní zůstává i nadále v převážné pravomoci členských států. Naopak u nepřímých daní dochází k jejich harmonizaci, což znamená sblížení daňových systémů jednotlivých členských států, nikoliv vytváření jednotného evropského daňového režimu. Cílem sblížení daňových systémů členských států je tak odstranění překážek pro fungování jednotného vnitřního trhu.

I když harmonizace přímých daní není předmětem speciálního ustanovení Smlouvy o založení ES, v souvislosti s přechodem na jednotný trh bylo třeba upravit některé otázky týkající se daní z příjmů právnických osob a problematiku případného dvojího zdanění. V této souvislosti přijala Rada dvě směrnice, které mají společně umožnit využití jednotného trhu, aniž by docházelo k dvojímu zdaňování transakcí, které přesahují hranice jednoho členského státu.

Harmonizace v oblasti nepřímých daní dosáhla většího stupně oproti přímým daním. Je tomu tak proto, že nepřímé daně přímo ovlivňují pohyb zboží a služeb mezi členskými státy a mají tedy vliv na fungování jednotného vnitřního trhu. Z pohledu rozpočtu Evropské unie je nejvýznamnější daní daň z přidané hodnoty, neboť je jedním z tzv. vlastních zdrojů Evropských společenství.

V souvislosti se vstupem České republiky do EU budou hlavní změny v oblasti daně z přidané hodnoty spočívat v zavedení úpravy tzv. intrakomunitárních (vnitrospolečenských) transakcí a přeřazení některých zboží a služeb ze základní sazby do snížené a naopak a ve snížení prahu pro povinnou registraci k DPH. Pojem intrakomunitárních transakcí znamená plnění uskutečněná mezi jednotlivými členskými státy, kdy se na takto uskutečněná plnění již nebudou uplatňovat pravidla týkající se dovozu a vývozu. Po vstupu do EU se budou pravidla pro dovoz a vývoz uplatňovat pouze na transakce uskutečněné se subjekty ze zemí mimo EU, z tzv. třetích zemí. Nová pravidla pro zdanění intrakomunitárních transakcí, která bylo nutno

přijmout v důsledku "zrušení hranic" mezi členskými státy EU, budou znamenat větší zodpovědnost plátce při stanovení své daňové povinnosti.

Co se týče DPH, jak zboží tak i služby podléhají základní sazbě s tím, že na zboží a služby výslovně uvedené mohou členské státy uplatnit sazbu sníženou. V této souvislosti bude nutné upravit příslušná ustanovení zákona o DPH. Do základní sazby bude přeřazena většina služeb, což se týká např. kadeřnictví, telekomunikačních služeb, služeb instalatérů, malířů, prádelen, čistíren apod., služeb poradenských, advokátních apod. Rovněž některé druhy zboží budou muset být přeřazeny do základní sazby DPH, např. brýle či kontaktní čočky. Naopak některé zboží bude přeřazeno do snížené sazby, což se týká těch potravin, na které se v současnosti uplatňuje sazba základní, jako např. káva, některé cukrovinky, koření apod.

Obrat, při jehož dosažení se osoba bude muset registrovat jako plátce DPH, bude snížen na částku 1 milion korun (35 tis. EUR) za 12 předcházejících po sobě jdoucích kalendářních měsíců.

Co se týče spotřebních daní, bude jimi po vstupu České republiky do EU stejně jako dnes zatíženo pět skupin výrobků – uhlovodíková paliva a maziva, líh, pivo, víno a meziprodukty a tabákové výrobky. Zásadně se však změní správa spotřebních daní. Vzniknou přísně kontrolované daňové sklady a bude zaveden tzv. režim podmíněného osvobození od daně, ve kterém se bude zboží pohybovat nezatížené spotřebními daněmi až do dne, kdy bude toto zboží uvedeno do volného daňového oběhu. To znamená, že výrobci, dovozci a obchodníci nebudou povinni spotřební daň zaplatit dříve, než bude zboží dodáno s úmyslem konečné spotřeby. Tento režim bude v podstatě znamenat odklad vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit, a proto podnikatelé nebudou mít své finanční prostředky vázány u státního rozpočtu ve formě odvedené spotřební daně, jako je tomu dosud. V novém režimu odpadnou starosti i těm výrobcům, kteří zboží zatížené spotřební daní vyvázejí a kteří v současném systému nejprve daň zaplatí a pak při vývozu žádají o její vrácení.

Evropská unie stanoví minimální sazby, které musí členské státy dodržovat. V rámci harmonizace daní se zvýší sazby spotřebních daní u tabákových výrobků a uhlovodíkových paliv a maziv.

Správa spotřebních daní, kterou dosud vykonávají finanční a při dovozu celní orgány, bude převedena výhradně pod celní úřady. Tímto dojde vlastně ke sjednocení správy spotřebních daní na jedno místo.

Přechodná období

- trvalá výjimka pro možnost osvobození osob podléhajících daní od povinnosti povinně se registrovat k DPH, pokud jejich roční obrat je nižší než ekvivalent 35 000 eur v Kč,
- přechodné období na uplatňování snížené sazby DPH na dodávky tepelné energie pro vytápění a přípravu teplé vody, s výjimkou surovin určených pro výrobu tepelné energie domácnostem a malým podnikatelům, kteří nejsou plátcí DPH, a to do 31. 12. 2007
- přechodné období na uplatňování snížené sazby DPH na dodávky stavebních prací týkajících se staveb určených pro bydlení, které nejsou poskytnuty v rámci sociální politiky, s výjimkou stavebních materiálů, a to do 31.12.2007

- přechodné období pro osvobození mezinárodní přepravy cestujících od DPH, a to do doby než Rada rozhodne o jejím zrušení anebo po dobu, kdy je toto osvobození uplatňováno některým stávajícím členským státem.
- v oblasti spotřebních daní Česká republika získala přechodné období na postupné zvyšování sazeb spotřebních daní u cigaret a tabákových výrobků na úroveň minimálních sazeb platných v Evropské unii, a to do 31. 12. 2006 pro dosažení 57 % spotřební daně z ceny pro konečného spotřebitele a zároveň minimálně 60 euro (do 31. 12. 2007 minimálně 64 euro) za 1 000 cigaret nejžádanější cenové kategorie. Dále Česká republika získala trvalou výjimku pro úpravu pěstitelského pálení. Rovněž tato přechodná období a trvalá výjimka budou obsaženy v přístupové smlouvě k Evropské unii.

Kapitola 11: Hospodářská a měnová unie

Od počátku 90. let v rámci zemí EU postupně vytvářena Hospodářská a měnová unie. Je to oblast jednotné měny v rámci jednotného trhu EU, kde se lidé, zboží, služby a kapitál pohybují beze všech omezení. Obchod mezi jednotlivými členskými státy představuje přibližně 60 % celkového objemu obchodu v EU. Tento trh bude fungovat efektivněji a bude komplexněji zajišťovat předpokládané přínosy v momentě, kdy vysoké transakční náklady spojené s převody různých měn a s nejistotami stability kursů budou odstraněny.

Pravidla, instituce a cíle HMU jsou stanoveny v Maastrichtské smlouvě, která nabyla účinnosti v roce 1993. Na jejím základě probíhá proces koordinace hospodářských politik členských zemí. Maastrichtská smlouva posílila tendenci k celkovému ozdravení veřejných financí. Stanovila závazné hranice pro výši deficitů i zadlužení veřejného sektoru (deficit veřejných rozpočtů do 3 % HDP, veřejný dluh do 60 % HDP a jako střednědobý cíl fiskální politiky dosahování rozpočtové pozice v blízkosti vyrovnanosti nebo v přebytku) a zakázala získávat úvěrové zdroje od centrálních bank.

V měnové oblasti byl vytyčen program zavedení jednotné měny, což lze chápat jako určité završení procesu vytváření jednotného trhu v rámci EU. Summit EU v prosinci 1995 stanovil pro novou měnu název euro. Její zavedení však není automatické, je nutno splnit tzv. konvergenční - maastrichtská kritéria. Euro bylo v první fázi na počátku roku 1999 zavedeno jako bezhotovostní měna, od roku 2002 má i hotovostní podobu a plně nahradilo národní měny ve 12 členských zemích. Euro odstraňuje vysoké transakční náklady spojené s převody různých měn a s nejistotami pramenícími z obav o stabilitu kursů. Snadnost porovnávání cen v eurech přispěje ke zvýšení konkurenceschopnosti firem a bude působit jako faktor stability.

Přistupující země nebudou zavádět jednotnou měnu v okamžiku vstupu, jsou však povinny vytvářet podmínky pro plnění maastrichtských kritérií, které zavedení eura umožní. Proto obdrží na zavedení společné měny dočasnou výjimku v souladu s čl. 122 Smlouvy o založení ES.

Kapitola 12: Statistika

Pro oblast statistiky přijala Evropská společenství okolo 300 právních norem, které upravují činnost úřední statistiky v rámci Společenství. Jde především o normy, které obsahují soubory ukazatelů za jednotlivé oblasti života společnosti, které musí členské země předávat Evropské komisi, resp. jejímu statistickému úřadu (EUROSTAT). Další normy pak stanoví principy činnosti státní statistické služby, mezi nimiž dominuje důraz na objektivitu a nestrannost statistiky, na její politickou nezávislost a na ochranu individuálních dat, která mohou být zveřejněna jen se souhlasem subjektu, jehož se týkají. Za součást *acquis* se považují i tzv. *gentlemanské* dohody o získávání dalších ukazatelů; tyto dohody jsou členskými zeměmi plněny, i když jejich plnění nelze právně vynutit.

Převzetí a implementace *acquis* Českou republikou tedy znamená, že státní statistická služba ČR, tvořená Českým statistickým úřadem a pracovišti státní statistické služby ministerstev a ústředních správních úřadů, musí nejpozději od data vstupu ČR do EU fungovat v plném souladu s principy komunitární statistiky. To musí být rovněž zabezpečeno příslušnými právními normami. Statistická služba poskytuje Evropské komisi veškeré statistické informace požadované v jednotlivých normách a *gentlemanských* dohodách, a to v předepsané metodice, v požadovaném třídění, kvalitě a termínech. Mají-li statistické informace na úrovni EU sloužit svému účelu, musí být veškeré údaje za jednotlivé členské státy plně agregovatelné a vzájemně srovnatelné v rámci celé Evropské unie. Tyto vlastnosti však mohou mít pouze při dodržení výše uvedených podmínek.

Pro českou statistiku znamenal tento požadavek provedení radikální transformace v podobě přechodu od statistiky odpovídající potřebám plánovaného hospodářství, jejímž základem byla kontrola plnění plánu, ke statistice vyhovující demokratickému systému s tržní ekonomikou. Tato transformace znamenala celou řadu zásadních změn. Principy fungování státní statistické služby odpovídající přístupu EU k této problematice jsou však nyní nejen uplatňovány, ale i plně zakotveny v právních normách ČR (jde zde především o Zákon o státní statistické službě č. 89/1995 Sb).

Transformace statistické služby si vynutila harmonizaci systému statistických klasifikací a číselníků s mezinárodními standardy, používanými v EU. Jedná se o klasifikace ekonomických činností, produkce, zaměstnání, oborů vzdělání, postavení v zaměstnání, individuální spotřeby a řadu dalších. Dále byly v souladu se statistikami zemí EU vytvořeny statistické registry. Vedle Registru ekonomických subjektů, který je nejrozsáhlejší z nich, jde o Registr sčítacích obvodů, Zemědělský registr a Registr ubytovacích zařízení. Došlo také ke značnému posílení významu a tudíž i rozsahu regionální statistiky. Zcela novou oblastí byl pro českou statistiku výpočet národohospodářských agregátů na úrovni regionu (regionální HDP, který je rozhodující pro rozhodování o čerpání prostředků ze strukturálních fondů EU).

I přes náročnost všech těchto změn se orgány státní statistické služby ČR rozhodly zvládnout veškeré transformační kroky v období před vstupem ČR do EU a nepožadovat žádná přechodná období pro tuto oblast. S využitím rozsáhlé zahraniční pomoci, zejména programu Phare, je tento úkol plněn. Vzhledem k tomu neobsahuje přístupová smlouva v oblasti statistiky žádná ujednání o přechodných obdobích.

Kapitola 13: Sociální politika a zaměstnanost

Jedním ze základních rysů Evropy ve srovnání s ostatním vyspělým světem je její sociální model, založený na principu solidarity. Volné působení tržních sil s sebou přináší i negativní sociální důsledky. Občané EU se však mohou spolehnout na to, že pro případy těchto negativních důsledků jsou v jejich zemích vytvořeny záruky sociální ochrany a pomoci. Státy Unie jsou totiž přesvědčeny, že silná tržní konkurence mezi podniky je nutná pro zvyšování produktivity a hospodářský růst, ale zároveň je pro rozvoj stabilní, prosperující a soudržné společnosti nezbytná solidarita mezi občany, regiony a zeměmi Unie.

Cílem evropské politiky zaměstnanosti a sociální politiky je zajišťovat přiměřenou životní úroveň pro všechny občany. Sociální politika je významně ovlivněna kulturou a tradicí jednotlivých států, proto nesou hlavní zodpovědnost za provádění politiky zaměstnanosti a sociální politiky členské státy. Evropská unie ale také aktivně ovlivňuje sociální politiku jednotlivých členských států, a to různými způsoby: v některých oblastech stanovuje minimální standardy chránící snadno zranitelné jedince a skupiny obyvatel (např. ochrana zaměstnanců v pracovněprávních vztazích stanovením pracovních podmínek a podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ochrana zaměstnanců a příslušníků etnických menšin proti diskriminaci apod.), v jiných podporuje spolupráci a výměnu zkušeností mezi jednotlivými státy (např. politika zaměstnanosti, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení nebo reformy důchodových systémů) a konečně podporuje národní politiky zaměstnanosti a sociální soudržnosti také finančně z Evropského sociálního fondu.

V současné době je nejzávažnějším ekonomickým a sociálním problémem téměř všech států Evropy vysoká nezaměstnanost. Některé skupiny obyvatel, např. absolventi škol, ženy s malými dětmi, osoby se zdravotním postižením, starší osoby či etnické menšiny, jsou jí navíc zvláště postiženy. Snahou EU je zajistit více pracovních míst, a to zejména pro znevýhodněné skupiny. Pozornost je však věnována nejen zvyšování počtu pracovních míst, ale i zvyšování jejich kvality.

Politika zaměstnanosti je především záležitostí jednotlivých států, Unie podporuje mezinárodní výměnu zkušeností a koordinuje národní politiky zaměstnanosti tak, aby byly zaměřeny na dosažení společně dohodnutých cílů, které Unie každoročně stanovuje. Výraznou pomocí je pak podpora programů a opatření národních politik zaměstnanosti finančními prostředky z Evropského sociálního fondu. Mezi hlavní priority politiky zaměstnanosti EU patří například prevence dlouhodobé nezaměstnanosti, zvyšování motivace pracovat, podpora podnikání, boj proti nelegálnímu zaměstnávání, investování do lidských zdrojů apod.

Cílem EU je dále zajistit zaměstnancům důstojné pracovní podmínky, chránit jejich práva, zdraví a bezpečnost při práci. Oblast pracovního práva a ochrany zdraví a bezpečnosti při práci je především záležitostí jednotlivých států, ale snaha prosadit ve všech státech alespoň minimální požadavky na pracovní podmínky, zdraví a bezpečnost vedla k postupnému zvýšení regulace této oblasti prostřednictvím řady směrnic.

Celkově se otázkami pracovního práva zabývá asi 30 směrnic, které se týkají zejména následujících okruhů: ochrana zaměstnanců proti diskriminaci z důvodu pohlaví, zdravotního postižení, věku, náboženského přesvědčení, etnického původu, sexuální orientace, z důvodu zaměstnání na dobu určitou či částečný pracovní úvazek, úprava pracovní doby a dovolené, ochrana matek a mladistvých při práci, ochrana zdraví a bezpečnosti pracovníků, ochrana

pracovníků při převodech vlastnictví podniku, před hromadným propouštěním a před platební neschopností zaměstnavatele nebo právo zaměstnanců na informace.

Řešení sociálních problémů vyžaduje společné úsilí všech partnerů. Proto je evropská politika zaměstnanosti a sociální politika prováděna nejen ve spolupráci jednotlivých států, ale ve spolupráci s regionálními a místními orgány a nevládními organizacemi. Významnou úlohu při tvorbě a provádění politiky zaměstnanosti a sociální politiky v Unii hrají sociální partneři, tedy zaměstnavatelské organizace a odbory. Na základě Dohody o sociální politice z roku 1992 se odbory a organizace zaměstnavatelů staly zvláštními poradci evropských institucí a Smlouva o ES změněná Amsterodamskou smlouvou z roku 1997 jim poskytla oprávnění spolurozhodovat. Se sociálními partnery jsou tedy konzultovány všechny významné dokumenty z oblasti zaměstnanosti a sociální politiky a navíc se mohou sami aktivně zapojit do přípravy nových opatření. Pokud nyní sociální partneři dospějí ke společné dohodě o určité otázce, mohou tuto dohodu předložit institucím EU a ta se pak může stát součástí komunitárního práva.

Hlavním nástrojem Unie pro financování opatření ve výše uvedených oblastech je Evropský sociální fond (ESF). ESF je jedním ze čtyř tzv. strukturálních fondů EU, jejichž společným cílem je snižování rozdílů v životní úrovni mezi lidmi a regiony. O využití prostředků z ESF rozhodují jednotlivé státy, jejich využití však musí být řádně řízeno a kontrolováno. Programy financované z ESF musí rovněž odpovídat společně stanoveným prioritám.

Kapitola 14: Energetika

Pozitivními důsledky vstupu ČR do EU bude v oblasti energetiky především zajištění větší bezpečnosti zásobování energiemi, možnost zařazení vnitřního trhu elektřiny a plynu do celoevropského (v rámci EU) jednotného trhu, což může přinést snížení cen elektřiny a plynu pro konečné spotřebitele, a je garancí dodržování vysokých standardů v ochraně životního prostředí, jaderné bezpečnosti a kvality energetických služeb. Po vstupu ČR do EU by energetická politika měla být zaměřena především na dlouhodobější cíle zajišťující v rámci plnohodnotného členství v EU řešení dlouhodobé stability a spolehlivosti energetického hospodářství a posílení konkurenceschopnosti české energetiky.

V jaderné energetice lze počítat se zapojením se do širšího společenství evropských států s jadernými obory a možnost čerpání jejich zkušeností. Součástí Smlouvy o přistoupení ČR k EU je také společné prohlášení Rakouska a ČR o jaderné elektrárně Temelín. V tomto prohlášení, které nepodřizuje závěry melkského procesu jurisdikci Evropského soudního dvora, se obě strany přihlašují k plnění závazků vyplývajících z dohody z Melku.

Otevření trhu s plynem zvýší konkurenceschopnost v plynárenství. V souladu s energetickým zákonem dosáhne Česká republika Unii požadované míry otevření trhu v rozsahu 28% do konce roku 2004. Z prostředků evropských fondů Phare byly financovány některé projekty na zavedení úspornějších zařízení v průmyslu a ve veřejném sektoru. Je možno konstatovat, že sektor plynárenství je na vstup ČR do EU dobře připraven.

Plně liberalizovaný trh s rafinérskými výrobky a kvalita vyráběného sortimentu, který odpovídá současným požadavkům EU, bude největším pozitivním důsledkem našeho vstupu do EU. Nezanedbatelné rovněž bude rozšíření prostoru pro export tuzemských rafinérských produktů.

Přechodná období

- přechodné období pro vytvoření úplných povinných nouzových zásob ropy a ropných produktů do 31.12.2005. Závazný harmonogram postupného narůstání zásob ropy přitom ČR beze zbytku plní. Toto přechodné období bylo s ohledem na finanční náročnost poskytnuto rovněž dalším kandidátským zemím. Evropské komisi je podáváno měsíční hlášení o výši nouzových zásob ropy a ropných produktů.
- druhé přechodné období se týká aplikace směrnice 98/30/ES týkající se liberalizace trhu s plynem do konce roku 2004, kdy v souladu s energetickým zákonem ČR dosáhne Unii požadované míry otevření trhu v rozsahu 28 %.

Kapitola 15: Průmyslová politika

Cílem České republiky v této oblasti je posílení konkurenceschopnosti domácího průmyslu a zajištění kompatibility průmyslové politiky s hlavními principy průmyslové politiky EU. V současné době je aktuálním problémem příprava Ministerstva průmyslu a obchodu na možnost využívání Strukturálních fondů, v tomto případě z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Za nejdůležitější dokument lze v tomto ohledu považovat Operační program nazvaný Průmysl a podnikání, což je základní dokument, který České republice po vstupu do EU umožní čerpání prostředků ze Strukturálních fondů EU v sektoru průmyslu.

Vstup do EU by neměl ve většině zpracovatelských odvětví vyvolat problémy, i když finanční dopady na podnikatelskou sféru budou poněkud vyšší a nebudou rozloženy rovnoměrně. Především půjde o dopady z přijetí *acquis communautaire*, zejména ze společných zásad obchodní politiky, standardů pracovních vztahů, bezpečnosti a ochrany zdraví, ochrany životního prostředí, z dopadů odpadového hospodářství, principů ochrany slabší smluvní strany (zaměstnanec k zaměstnavateli, spotřebitel k výrobcovi, prodejci, drobného podnikatele k dodavateli atp.), nepřímých daní a dalších, což se odrazí ve snížení rentability. To může vyvolat konkurenční problémy zejména u málo rentabilních nebo ztrátových podniků. Na další rozvoj podnikatelských aktivit bude mít výrazný vliv i implementace legislativy Evropské unie v oblasti životního prostředí.

Ze strojírensko-elektrotechnického komplexu průmyslových podniků je a bude velmi efektivní oblast investičních celků, které mohou zajistit národnímu hospodářství značné přínosy, konkrétně se nabízí vývoz investičních celků na jednotný trh EU.

Kapitola 16: Malé a střední podniky

Přestože řada malých a středních podniků je již nyní konkurenceschopná na trzích zemí Evropské unie, bude vstup České republiky do Evropské unie představovat pro většinu z nich zásadní změnu. Vstupem České republiky do Evropské unie se malé a střední podniky dostanou na jednotný vnitřní trh EU, což jim přinese jak nesporné výhody, tak i některé problémy a těžkosti.

Mezi hlavní výhody bude patřit stabilizace a zlepšení podnikatelského prostředí, zvýšení právní ochrany podnikání, přístup na rozsáhlý trh zboží bez vnitřních hranic, snadnější přístup ke kapitálu, zlepšení možnosti investování v zemích Evropské unie, jasná pravidla hospodářské soutěže, snazší přístup k veřejným zakázkám, vyšší mobilita pracovníků, jednotné celní předpisy, zjednodušení certifikace výrobků a účast na společných programech Evropské unie. Vstupem České republiky do Evropské unie dostanou malé a střední podniky rovněž příležitost využívat prostředků ze strukturálních fondů a z Fondu soudržnosti EU.

V souvislosti se vstupem se pravděpodobně budou nejdynamičtěji rozvíjet technologicky orientované firmy s proexportním výrobním programem, kterým se usnadní přístup na trh členských zemí EU. Lze očekávat, že tyto inovační firmy se budou v ještě větší míře prosazovat na trhu jak svými finálními produkty, tak i jako subdodavatelé velkých zahraničních firem. Předpokládá se, že by se měl dynamicky rozvíjet sektor služeb, kterému se po vstupu ČR do EU ještě více otevře přístup na tamní trh.

Kapitola 17: Věda a výzkum

ČR je v této oblasti zapojena do spolupráce s EU již od počátku 90. let, formou nejprve dílčí, od roku 1997 plnou účastí v rámcových programech výzkumu a vývoje. Účast v Rámcových programech ES a Euratom (2002 – 2006) umožňuje České republice integraci výzkumu, strukturování a posilování základů Evropského výzkumného prostoru.

Výzkum je první oblastí, kde se rozšíření stalo realitou. V Šestém Rámcovém programu výzkumu a vývoje je ČR již plně rovnoprávná s členskými zeměmi Unie, tj. zúčastňuje se programu za stejných podmínek jako členská země se stejnými právy a povinnostmi jako členské státy. Podpůrné aktivity k realizaci 6. Rámcového programu zahrnují šíření informací, odborná školení, podporu spolupráce kandidátských států se členskými státy – vyhledávání partnerů, mobilitu vědců, networking, podporu malých a středních podniků a hodnocení výzkumných systémů politik.

Evropa významně zaostává ve výdajích na výzkum a vývoj, a to i jako v podílu HDP, tak v absolutních hodnotách. EU vyvíjí aktivity k tomu, aby do roku 2010 bylo v členských státech EU dosaženo průměrného podílu výdajů na výzkum a vývoj 3 % HDP. V současné době je tento průměr 1,93%. Nejvyšší výdaje jsou ve Švédsku (3,78%), nejnižší v Řecku (0,68%), výdaje v ČR se blíží výdajům v Irsku (1,21%), přičemž relevantní údaje pro USA jsou 2,69% a Japonsko 2,98%. ČR se na výzvu Evropské komise připojila k aktivitě - "Na cestě k 3% HDP - více výzkumu pro Evropu". Zvýšení celkových výdajů znamená především významné zvýšení výdajů z neveřejných zdrojů. Na druhé straně zvýšení výdajů (zejména z veřejných zdrojů) znamená zvýšení důrazu na jejich efektivní využívání. Podpora rozvoje a vzniku infrastruktury pro výzkum a vývoj včetně mezinárodní spolupráce je jednou z podmínek zajištění efektivnosti využití veřejných ale i soukromých zdrojů s tím, aby bylo dosaženo stanovených cílů.

Smlouva o přistoupení se zabývá problematikou oblasti výzkumu a vývoje jen okrajově, upravuje přechod z dosavadního smluvního režimu v předvstupním období na režim členského státu, pokud se týká účasti v rámcových programech výzkumu a vývoje.

Kapitola 18: Vzdělávání a odborná příprava

Oblasti vzdělávání, odborné přípravy a mládeže jsou věnovány ve Smlouvě o založení Evropského společenství ve znění Amsterodamské smlouvy články 149 a 150. Podle nich je tato oblast výslovně vyloučena z harmonizace předpisů členských států. Odpovědnost za úpravu obsahové a organizační stránky systému vzdělávání a za jejich jazykovou a kulturní rozmanitost je plně ponechána na členských státech. Harmonizace se nesmí dotknout vzdělávání, zejména pokud jde o organizaci, obsah a systém vzdělávacího procesu. Činnost v této oblasti je předmětem spolupráce mezi členskými státy a nikoliv předmětem právní úpravy. EU tuto spolupráci pouze iniciuje a podporuje.

Již v předvstupním období se Česká republika účastní v programech ES pro oblast školství, odborného vzdělávání a mládeže, jako jsou Socrates, Leonardo da Vinci a Mládež pro Evropu. K hlavním cílům těchto programů patří rozvíjení evropské dimenze ve vyučování ve všech vzdělávacích úrovních, zvyšování úrovně školství a odborné kvalifikace a vzájemné poznávání kultur jednotlivých zemí. Od počátku roku 2004 (tj. roku, ve kterém vstoupí Smlouva o přistoupení v platnost) již ČR nebude muset hradit každoročně ze státního rozpočtu milionové částky za vstupní příspěvky do těchto vzdělávacích programů, neboť tyto programy budou financovány v rámci rozpočtu ES (do něhož bude ČR přispívat). Očekává se, že členství ČR v EU přinese zvýšenou mobilitu, a to jak studentů, tak učitelů.

Přistoupením k EU se pro ČR také otevře možnost čerpat finanční prostředky z Evropského sociálního fondu, který je hlavním nástrojem pro rozvoj lidských zdrojů a realizaci evropské strategie zaměstnanosti. Poskytuje podporu ve sféře vzdělávání a zaměstnanosti.

Kapitola 19: Telekomunikace a informační technologie

Výsledkem transpozice balíku směrnic Evropských společenství z roku 1998 v oblasti telekomunikací bylo přijetí zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů. Jeho přijetí znamenalo počátek liberalizace telekomunikačního trhu v ČR. Po desetiletí monopolní poskytovatel pevných telekomunikačních služeb ztratil své výsadní postavení na telekomunikačním trhu. Obyvatelé ČR získali od 1. 1. 2001 možnost využívat telefonní služby tzv. alternativních operátorů. Vznikem konkurenčního prostředí došlo ke zkvalitnění a zlevnění telekomunikačních služeb v ČR.

V roce 2000 se od Ministerstva dopravy a spojů oddělil regulátor telekomunikačních služeb - Český telekomunikační úřad (ČTÚ). Tím byl splněn jeden ze základních požadavků EU v této oblasti.

Za zvlášť náročný a specifický úkol lze považovat zpracování návrhu zákona o elektronických komunikacích, kterým bude do českého právního řádu implementován soubor nových Směrnic ES z roku 2002 s tím, že schválením zákona o elektronických komunikacích bude zrušen zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Na zpracování návrhu zákona o elektronických komunikacích pracuje Ministerstvo informatiky ve spolupráci s Českým telekomunikačním úřadem (ČTÚ). Zákon musí nabýt účinnosti nejpozději ke dni vstupu ČR do EU.

Ve Smlouvě o přistoupení se oblasti telekomunikací v ČR dotýká pouze Příloha I Smlouvy, ve které je zmiňováno Rozhodnutí výkonného výboru ze dne 28. dubna 1999 o schengenském *acquis* v oblasti telekomunikací, a Příloha II o veřejných zakázkách, kde je zmínka o poskytování telekomunikačních služeb veřejnosti při dodržení zákona č. 1999/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek.

Kapitola 20: Kultura a audiovize

Úkoly v oblasti kultury jsou definovány Článkem 151 Smlouvy o Evropském společenství. Tento článek v prvním bodě říká: „Společenství přispívá k rozkvětu kultur členských států a přitom respektuje jejich národní a regionální rozmanitost a zároveň zdůrazňuje společné kulturní dědictví“. Evropská společenství považují dodržování tohoto článku za prioritu, což bylo zdůrazňováno také při všech jednáních o přistoupení ČR k Evropské unii. Národní a regionální rozmanitost kultur evropských zemí je považována za obrovský potenciál, který musí být zachován a výrazně podporován. Proto také Evropská rada pro oblast kultury - na rozdíl od jiných oblastí – přijímá k dosažení cílů uváděných ve výše uvedeném článku podporná opatření, aniž by jimi harmonizovala předpisy členských států.

V oblasti audiovizuální politiky byly v průběhu přístupových jednání přijaty tyto zákony : tiskový zákon (č.46/2000 Sb) a zákon o provozování rozhlasového a TV vysílání (č.231/2001 Sb), čímž bylo dosaženo plné kompatibility českého právního řádu s právem ES. Posledně jmenovaná norma je přizpůsobena úpravě Směrnice ES "Televize bez hranic", tj. obsahuje i právní úpravu podpory evropské tvorby a evropské nezávislé a současné tvorby. Cílem směrnice „Televize bez hranic“ je vytvoření podmínek pro zachování evropské audiovizuální tvorby s ohledem na kulturní rozmanitost jednotlivých evropských zemí.

V nelegislativní oblasti kapitoly „Kultura a audiovizuální politika“ je přínosem možnost účasti v programech Evropské unie. V oblasti kultury se jedná o souborný program Kultura 2000 (Culture 2000), jenž zahrnuje veškeré oblasti kultury. V problematice audiovize jsou stěžejními programy „Media Plus“ a „Media II-Training“, které podporují projekty audiovizuálního sektoru v oblastech rozvoje, distribuce, podpory a vzdělávání.

Oblast kultury se tedy z hlediska přijetí legislativních principů ES jeví jako bezproblémová, žádná přechodná období zde nebyla požadována.

Kapitola 21: Regionální politika

Politika hospodářské a sociální soudržnosti, označována také jako strukturální či regionální politika, je jednou z nejdůležitějších oblastí působení EU. Jinými slovy jde o solidaritu s chudšími regiony celé EU. Prostřednictvím strukturální politiky se EU snaží eliminovat hospodářské a sociální rozdíly nejen mezi jednotlivými regiony, ale v konečném důsledku i mezi členskými státy, to vše za účelem zajištění ekonomicky a sociálně stabilní Evropy. Mezi další cíle této politiky patří dosažení vysoké úrovně zaměstnanosti, rovnosti mezi ženami a muži a vysoké úrovně ochrany a zlepšování životního prostředí.

Finanční prostředky EU jsou rozdělovány v rámci tzv. strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Strukturálními fondy jsou Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF), Evropský sociální fond (ESF), Evropský podpůrný a záruční fond pro zemědělství (EAGGF) a Finanční nástroj pro podporu rybolovu (FIGF). Prostřednictvím těchto programů je poskytována většina pomoci. Další specifické oblasti jsou pokryty tzv. Iniciativami Společenství a Inovativními akcemi. Česká republika, stejně jako ostatní nově přistupující státy, bude po svém vstupu do EU využívat do roku 2006 pouze iniciativy INTERREG a EQUAL (podpora spolupráce mezi regiony a podpora rovných příležitostí pro ženy a muže).

Základní cíle pro oblast regionální a strukturální politiky byly pro období 2000 – 2006 stanoveny následovně:

Cíl 1 – podpora regionů, které ve svém rozvoji zaostávají za ostatními – HDP na obyvatele zde nedosahuje 75 % průměru EU

Cíl 2 – podpora oblastí, kde se potýkají se strukturálními problémy (např. rušení určitého typu průmyslu a s tím související růst nezaměstnanosti či obdobné typy hospodářské a sociální nevyváženosti)

Cíl 3 – podpora vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti

Podle statistických ukazatelů je nejrozvinutějším regionem České republiky hlavní město Praha. Praha bude tedy podporována ze strukturálních fondů v rámci Cílů 2 a 3, ostatní území České republiky splňuje podmínky pro zařazení do kategorie s nejvyšší možnou mírou podpory – do Cíle 1.

Jak již bylo výše zmíněno, kromě strukturálních fondů je pro strukturální politiku k dispozici také Fond soudržnosti. Primárním cílem tohoto fondu je vyrovnávat regionální rozdíly prostřednictvím investic do projektů v oblasti životního prostředí a dopravní infrastruktury. Tato pomoc je poskytována zemím, jejichž HDP na obyvatele nedosahuje 90 % průměru EU. V současné době ČR jako kandidátská země využívá přípravu na Fond soudržnosti - finanční nástroj ISPA. Finanční nástroj ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession – Nástroj předvstupních strukturálních politik), který je zaměřen na financování velkých infrastrukturních projektů v oblastech životního prostředí a dopravy. ČR má ročně k dispozici 57,2 - 83,2 mil EUR (asi 1,8-2,7 mld. Kč), reálně je cílová částka 70,2 mil EUR. Rozsah pomoci Společenství může dosáhnout až 75 % veřejných (nebo rovnocenných) výdajů na projekt.

Jak se Česká republika připravuje na strukturální politiku EU? Pro získání prostředků z výše zmíněných fondů musí být připraveny programové dokumenty, ve kterých jsou jasně určeny priority ČR. Nejdůležitějším dokumentem pro podporu v rámci Cíle 1 je Národní rozvojový plán 2004 - 2006, který popisuje celkovou strategii strukturální politiky pro Českou republiku. Podrobnosti tohoto plánu jsou uvedeny v tzv. operačních programech. ČR připravila 4

operační programy zaměřené na infrastrukturu (zahrnuje dopravu a životní prostředí), průmysl a podnikání, rozvoj lidských zdrojů, zemědělství a rozvoj venkova. Dále je připraven Společný regionální operační program, který se ve větší míře zaměřuje na specifika jednotlivých regionů a pokrývá výše uvedené priority a navíc rozvoj cestovního ruchu.

Pro podporu v rámci Cíle 2 a 3 se volí forma tzv. jednotného programového dokumentu (JPD). V případě ČR byly vypracovány JPD pro část Prahy (Cíl 2) a pro celé území Prahy (Cíl 3), protože HDP na obyvatele je v hlavním městě o více než dvacet procent vyšší, než je průměr EU.

Prvním krokem pro budoucí žadatele o finanční příspěvek ze strukturálních fondů je prostudování Národního rozvojového plánu a navazujících operačních programů. Žadatelé musí být připraveni na to, že podpora ze strukturálních fondů nepokrývá ze 100 % náklady projektu. Na spolufinancování se zpravidla podílí státní rozpočet, krajské rozpočty nebo obecní rozpočty a pochopitelně se očekává i zapojení soukromého sektoru. Podpora ze strukturálních fondů dosahuje až 75 % nákladů projektu, nižší je u infrastruktury vytvářející zisk (až 50 %) a či investic do firem (až 35 %, u malých a středních podniků až do výše 45 %).

Česká republika bude mít celkově pro období 2004 – 2006 vyčleněno ze strukturálních fondů 1491,2 milionů € (tj. cca 47 mld Kč) a z Fondu soudržnosti 836,3 milionů € ((tj. cca 26,5 mld Kč).

Další informace naleznete na internetových stránkách (WWW) jednotlivých ministerstev:
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (celková příprava a koordinace v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti, příprava NRP a Společného regionálního operačního programu) - <http://www.mmr.cz>;
Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (OP Průmysl a podnikání) - <http://www.mpo.cz>;
Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (OP Rozvoj lidských zdrojů) - <http://www.mpsv.cz>;
Ministerstvo životního prostředí ČR (OP Infrastruktura) - <http://www.env.cz>;
Ministerstvo zemědělství ČR (OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství) - <http://www.mze.cz>;
Ministerstvo financí ČR (platební orgán pomoci poskytované v rámci SF a FS) – <http://www.mfcr.cz>.

Kapitola 22: Životní prostředí

Kapitola Životní prostředí patří k nejnáročnějším oblastem komunitárních předpisů vzhledem k rozsahu předpisů a jejich náročné implementaci. Aby se ČR stala plnohodnotným členem EU, musí splnit soubor celkem cca 300 směrnic, nařízení a rozhodnutí – jedná se o požadavky na snížení emisí do vod či ovzduší, nakládání s nebezpečnými látkami, požadavky na kvalitu výrobků, ochranu přírodního bohatství, demokratizaci rozhodovacích procesů apod. Od roku 1998 probíhá v ČR systematický proces přijímání plně slučitelné ekologické legislativy a zároveň se zohledňuje i přijímání nových předpisů v EU, jichž EU ročně přijme kolem 30 – 50 nebo jejich novelizací. Navíc úprava ochrany životního prostředí a prosazování udržitelného rozvoje se v EU neustále rozšiřuje.

ČR nejenže musí sladit své zákony s předpisy platnými v EU, ale musí rovněž učinit opatření k jejich praktickému naplňování. Strategické dokumenty Ministerstva životního prostředí i Evropské unie indikují, že na splnění environmentálních požadavků EU bude v ČR do roku 2010 potřeba vynaložit cca 300 mld. Kč, nejvíce v oblasti ochrany vod.

Na ochranu životního prostředí dostává Česká republika od Evropské unie významné finanční prostředky – od roku 1990 to byl program Phare (jen v období 1990-2000 bylo na investiční i neinvestiční projekty v oblastech životního prostředí a energetiky v ČR rozděleno celkem 158 mil. EUR, tj. 20% veškerých Phare prostředků pro ČR), od roku 2000 pak investiční prostředky na velké infrastrukturní projekty z programu ISPA (ročně je k dispozici na projekty životního prostředí 35 mil. EUR) a dále možnost využívat pro environmentálně zaměřené projekty zemědělský předvstupní program SAPARD. Ještě výrazně větší množství prostředků pak bude moci ČR na environmentální projekty využívat po vstupu do EU, ze strukturálních fondů a z fondu soudržnosti. Evropská unie má totiž enormní zájem na tom, aby ČR její ekologické standardy co nejdříve splnila.

Často se hovoří o nepříznivém vlivu ekonomických politik Evropské unie na stav životního prostředí. Velmi však záleží na tom, jakým způsobem se tyto ekonomické politiky prováží s politikou životního prostředí na národní úrovni – EU nepředepisuje zvyšování rozsahu zemědělské půdy, průměrnou délku dálniční sítě na obyvatele nebo dokonce stavbu plavebních kanálů. Kontroverzní či nepopulární rozhodnutí jsou však často sváděna na Brusel – ale to je běžná praxe i v dnešních členských státech Unie, vytváří se tím lepší image domácích politiků před vlastními občany. Ten, kdo sledoval bouřlivou diskusi o podmínkách našeho vstupu do EU pro zemědělství, mohl si všimnout úsilí Evropské unie nasměrovat kandidátské země od dnešního na výrobu orientovaného zemědělství k ekologicky šetrnému a multifunkčnímu zemědělství jako součásti rozvoje venkova; vyjednané tuny povolené nadprodukce a eura z přímých plateb zemědělcům však tyto, pro životní prostředí libozvučné výzvy, převálcovaly.

Naše životní prostředí by bez aplikace předpisů Evropské unie bylo zřejmě ve výrazně větším ohrožení. A navíc budeme moci budoucí podobu ochrany životního prostředí v Evropě, kde má vzhledem k velikosti kontinentu a hustotě osídlení většina problémů mezinárodní rozměr, jako člen EU ovlivňovat více než dosud; důsledky stavu životního prostředí pak ponese v každém případě.

Díky významným úspěchům v ochraně životního prostředí v 90. letech, kdy ČR vynakládala na životní prostředí kolem 2,5% hrubého domácího produktu, se nám podařilo omezit počet

přechodných období (časových odkladů plnění povinností) v této oblasti na tři, což nás řadí do čela všech kandidátských zemí střední a východní Evropy.

Přechodná období

- 91/271/EEC čištění městských odpadních vod – do 31.12.2010
ČR bude muset do 31. 12. 2010 vybudovat kanalizační systémy a čistírny odpadních vod pro obce a města, která mají 2 000 – 10 000 ekvivalentních obyvatel. Všechna česká města s počtem obyvatel nad 10 tisíc, která už čistírny odpadních vod mají, budou muset čistírnu odpadních vod upravit tak, aby bylo zajištěno čištění na patřičné úrovni (čistírny budou muset mít terciální čištění, při kterém se budou z vody odbourávat organické živiny – dusík a fosfor). Hlavním přínosem vyjednání tohoto přechodného období je časové rozložení předpokládaných vysokých nákladů na realizaci povinností uložených příslušnou směrnicí, které zároveň zmírní růst cen vodného a stočného. Navíc lze pro realizaci příslušných projektů využít finanční prostředky ze strukturálních fondů.
- 94/62/EC nakládání s obaly a obalovými odpady – do 31.12.2005
Podstatou tohoto přechodného období je odklad termínů pro dosažení cílových hodnot u recyklace a opětovného využití obalů stanovených směrnicí (v průběhu sjednaného období tak ČR bude postupně zvyšovat podíl opětovného využití a recyklace odpadů z obalů ze současných 19% na 45% v případě recyklace a z 21 % na 52 % v případě opětovného využití). Splnění těchto cílů je zajištěno zákonem č. 477/2001 Sb., o obalech a obalových odpadech, který vstoupil v účinnost 1. ledna 2002. Hlavním důvodem žádosti o toto přechodné období bylo alespoň částečně zmírnit dopady nákladů, které by se v případě nutnosti provést implementaci směrnice bez přechodného období nepříznivě projevil ve snížení konkurenceschopnosti domácích podniků zabývajících se nakládáním s odpady z obalů.
- 2001/80/ES o omezování znečištění ovzduší některými znečišťujícími látkami z velkých spalovacích zařízení (dále jen „LCP směrnice“) – do 31.12.2007
Sjednané přechodné období na plnění emisních limitů pro SO₂ stanovených směrnicí pro 2 podniky: teplárnu Přerov a Novou Huť, a.s. umožní oběma podnikům pokračovat v provozu, aniž by došlo k omezení výroby či jiným překážkám, které by mohly negativně ovlivnit ekonomickou situaci podniku.

Podrobnější informace naleznete na následujících webových stránkách:

www.env.cz (Implementační plán pro životní prostředí, aktuální informace o přípravě na vstup do EU apod.)

www.ceu.cz (informace o IPPC, EMAS a Eco-labeling)

www.nature.cz (informace o přípravě sítě Natura 2000)

www.vuv.cz (informace o postupu aproximace v oblasti ochrany vod a nakládání s odpady)

Kapitola 23: Ochrana spotřebitele

Této kapitole je věnována zejména v posledních letech, mimo jiné i v souvislosti s některými skandály v EU (tzv. nemoc šílených krav, dioxiny), rostoucí pozornost. ČR pochopitelně o žádné výjimky nežádala. Dosáhla zde již vysokého stupně aproximace práva s *acquis* a přechod k plnému členství bude plynulý.

Pro další vývoj v této oblasti byla přijata Koncepce spotřebitelské politiky na léta 2001-2005. Dále zde byla v nedávné době přijata celá řada právních norem. Nejvýznamnější je např. novela zákona o ochraně spotřebitele, novela zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku nebo novela občanského zákoníku přinášející nově úpravu spotřebitelských smluv. Transpozice předpisů ES v této oblasti je tak v zásadě dokončena. Prioritou se nyní stává dobudování náležité infrastruktury a spolupráce s ostatními dozorovými orgány na vnitřním trhu Evropské unie.

Celkový přínos vstupu ČR do EU pro oblast ochrany spotřebitele bude veskrze pozitivní. Již v průběhu přípravy na vstup se implementací *acquis* zvýšila a zprůhlednila ochrana spotřebitele v ČR. Byly vyjasněny kompetence orgánů tržního dozoru a přijata opatření na zvýšení efektivity jejich fungování v podmínkách tržní ekonomiky. Soustavnou podporou spotřebitelských organizací a jejich zapojováním do mezinárodních struktur zejména v rámci EU vznikly nové možnosti uplatňování spotřebitelských zájmů a ochrany práv jak na národní tak i nadnárodní úrovni.

Kapitola 24: Spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitra

Do negociační kapitoly 24 spadá problematika ochrany státních hranic a boje proti nelegální migraci, azylu, policejní spolupráce, problematika boje proti organizovanému zločinu, terorismu, hospodářské kriminalitě, korupci a podvodům a boje proti drogám. Kromě těchto oblastí obsahuje kapitola 24 rovněž problematiku soudní spolupráce v trestních a civilních věcech a problematiku celní spolupráce.

Spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitra byla smluvně zakotvena až v roce 1993 ve Smlouvě o EU, tzv. Maastrichtské smlouvě, a tvoří tzv. 3. pilíř EU. Jedná se o nejmladší součást evropského integračního procesu.

Oblast spravedlnosti a vnitra byla tradičně spojována s pojmem národní suverenity, jakýkoli ústup od národní kontroly nástrojů v této oblasti byl tedy chápán jako zpochybnění úlohy státu v jeho nejzákladnějších funkcích. Z tohoto důvodu byla tato spolupráce upravována po právní stránce mezivládními dohodami, které byly mimo právní systém ES.

Model mezivládní spolupráce se však vzhledem k rostoucím problémům v bezpečnostní oblasti ukázal jako málo účinný. Ke změně došlo 1.5. 1999, kdy vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva. Na základě této smlouvy byla přesunuta problematika volného pohybu osob, kontrol na vnějších hranicích, přistěhovalectví, vízové politiky a azylu do Smlouvy o založení Evropského společenství. Z právního hlediska to znamenalo zásadní posun v charakteru přijímaných aktů z oblasti mezivládní spolupráce do silně integrovaného I. pilíře.

Další podstatnou změnou, kterou přinesla Amsterdamská smlouva, je začlenění schengenských dohod do rámce Smlouvy o EU. Až do vstupu Amsterdamské smlouvy v platnost se Schengenská dohoda a prováděcí úmluva nacházely mimo rámec EU a byly závazné pouze pro své signatáře. Začlenění schengenských dohod do Smlouvy o EU znamená, že schengenský systém platí za *acquis*, které musí všechny nové členské státy převzít v plném rozsahu.

Vzájemná policejní spolupráce zůstává i nadále předmětem mezivládní spolupráce v rámci Hlavy VI Smlouvy o EU.

Jak to bude po vstupu ČR do EU s přechodem hranic? ČR nebude mít tzv. vnější pozemní hranice EU, tj. na hranicích bude platit režim podle prvního pilíře – dojde ke zjednodušení a snížení náročnosti odbavovacích procedur na hranicích, např. nebude na nich docházet k celnímu řízení, veterinárním kontrolám apod. Jedinou vnější hranicí budou mezinárodní letiště. Navíc ČR bude mít tzv. dočasné vnější schengenské hranice do doby, než se do plné aplikace schengenských standardů zapojí naše sousední státy. Poté ČR bude mít jedinou schengenskou hranici pouze na mezinárodních letištích.

Gestorem kapitoly Spolupráce v oblastech justice a vnitřních věcí; Schengen je Ministerstvo vnitra, spolugestorem je Ministerstvo spravedlnosti. Na přípravě kapitoly se podílely také Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo financí - Generální ředitelství cel, Ministerstvo dopravy a spojů, Ministerstvo zahraničních věcí a Úřad pro ochranu osobních údajů.

V rámci této kapitoly nežádá Česká republika o žádné přechodné období.

Kapitola 25: Celní unie

Vstupem do EU se ČR stane součástí jednotného celního území EU. Z toho vyplývá zrušení pravidelných celních kontrol zboží na našich současných hranicích s členskými státy EU a zavedení právních předpisů platných v Evropské unii, včetně celního sazebníku. V celní oblasti nebylo dojednáno žádné přechodné období. Přístupová smlouva v této oblasti proto řeší pouze technické problémy, např. uznávání rozhodnutí a osvědčení o původu zboží vydaných před vstupem, vybírání nebo vrácení cla po vstupu v případech, kdy celní dluh vznikl před vstupem, apod. Přístupová smlouva se stane součástí právního systému Evropského společenství a ustanovení upravující výše uvedené otázky budou zapracována do celních předpisů Evropské unie. Seznam těchto předpisů spolu s jejich úpravami vyvolanými vstupem nových členských států je uveden v kapitole 25 Přílohy II Přístupové smlouvy a v příloze IV Přístupové smlouvy jsou uvedena opatření k jejich odlišnému uplatňování.

Jaké jsou v oblasti celní unie praktické dopady samotného přistoupení ČR do EU? Od prvního dne členství v EU budou celní orgány ČR povinny zrušit pravidelné celní kontroly pohybu zboží přes vnitřní hranici, tedy společnou hranici s dalšími členskými státy. Vzhledem k tomu, že Česká Republika pravděpodobně nebude mít žádnou vnější hranici EU (hranici se státem, který není členským státem EU), budou pravidelné kontroly pohybu zboží přes státní hranici pro celní a daňové účely zachovány pouze na mezinárodních letištích. Tyto kontroly se však nebudou vztahovat na lety do a z letišť na území EU. Na všech hranicích ale dočasně zůstanou zachovány kontroly pohybu osob přes státní hranici, tedy kontroly pasů a víz prováděné Policií ČR. Jakýkoliv obchod s členskou zemí EU (včetně nově přijatých zemí) bude tzv. vnitrouijním obchodem. Nebude podléhat pravidelné celní kontrole, ani clům a dalším poplatkům vybíraným v souvislosti s dovozem nebo vývozem zboží. Zboží bude přes vnitřní hranice EU volně prováženo.

Právní předpisy EU však stanoví obchodníkům určité povinnosti v souvislosti s vnitrouijním obchodem EU. Pro účely společné obchodní politiky EU je nutné statisticky sledovat obchodní operace prováděné mezi členskými státy. Subjekty, jejichž předmětem podnikání je vnitrouijní obchod, mají stanovenou povinnost vyplňovat výkazy pro potřeby statistiky vnitrouijního obchodu, neboli Intrastat. Podle výše vykázaného obrátu mají subjekty odstupňovanou povinnost výkaznictví, a to jak v detailnosti výkazu, tak i v periodicitě jeho vyplňování. V České republice zatím nebyl přijat vnitrostátní právní předpis upravující tuto problematiku, předpokládá se však, že výše uvedené výkazy budou podávány celním orgánům, které provedou jejich prvotní zpracování a získané informace předají Českému statistickému úřadu.

Jak je uvedeno výše, clo ani žádné další dávky nebo poplatky vybírané při dovozu nebo vývozu zboží se v případě vnitrouijního obchodu neuplatňují. To se samozřejmě netýká daní. Při obchodu mezi dvěma plátcí DPH, majícími bydliště nebo sídlo v různých zemích EU, platí DPH příjemce, a to na základě pravidel a sazeb platných v zemi, kde má bydliště nebo sídlo. Pro oba účastníky takového obchodu samozřejmě platí povinnost vykazovat tyto obchody ve svém účetnictví, aby byla umožněna kontrola ze strany finančních orgánů. Pokud bude firma nebo osoba, která není plátcem DPH, kupovat zboží od plátce DPH, zaplatí společně se zbožím i DPH podle sazby v zemi nákupu. V tomto případě se tedy v porovnání se současnou praxí nic nezmění. Je vhodné si přitom uvědomit, že v zemích EU platí různé sazby DPH. Platí-li tedy např. v Německu sazba 17% a v ČR 22%, zaplatí německý občan při nákupu v ČR daň 22%. Pokud si stejné zboží koupí v Německu prostřednictvím německé firmy, která je plátcem daně, bude DPH činit 17%.

Výraznější změna nastane v oblasti spotřebních daní. Je to dáno tím, že současná právní úprava správy spotřebních daní neodpovídá legislativě EU. Změna v této oblasti nastane ještě před vstupem ČR do EU. Nejdůležitější změny, které se v této oblasti očekávají, jsou následující:

1. SPD budou v plném rozsahu spravovat celní orgány.
2. Nově bude zaveden režim podmíněného osvobození od daně. Uvedením zboží podléhajícího spotřební dani do režimu podmíněného osvobození od daně se odkládá povinnost daň priznat, vyměřit a zaplatit. Daňová povinnost vznikne dnem uvedení výrobků do volného daňového oběhu (uvolnění pro konečnou spotřebu).
3. Nový zákon o SPD bude vyžadovat provedení nové registrace daňových subjektů.

V oblasti celního řízení při obchodu s třetími zeměmi, kde české celní předpisy jsou již delší dobu v souladu s evropskou úpravou, se naopak žádná výrazná změna neočekává. Celním formalitám bude podléhat zboží vyměňované se státy, které nejsou členskými státy EU. Tyto formality budou ode dne vstupu upraveny celními předpisy EU. To znamená, že dnem vstupu přestane v současné podobě platit zákon č. 13/1993 Sb., v platném znění (Celní zákon) a prováděcí předpisy k němu. To samé se týká českého celního sazebníku pravidelně vydávaného nařízením vlády. Jeho platnost bude dnem vstupu ukončena a budou uplatňovány celní sazby stanovené Společným celním sazebníkem ES. České národní celní předpisy budou nadále upravovat pouze otázky, které nejsou upraveny celními předpisy EU.

Pokud jde o celní řízení, největší rozdíl bude v tom, že s výjimkou letecké přepravy budou čeští dovozci nebo vývozci provádět minimálně jeho část u jiného než českého celního úřadu. Tak například, bude-li americké zboží přepravováno do ČR přes přístav Hamburk, má český dovozce dvě možnosti. Buď navrhne propuštění zboží do volného oběhu u celního úřadu v Hamburku a zaplatí zde clo a daně, nebo zde navrhne propuštění zboží do režimu tranzitu k celnímu úřadu určenému v ČR se zajištěním celního dluhu. Následně u celního úřadu určeného pak navrhne propuštění zboží do dalšího celního režimu. Také v případě vývozu může být vývozní celní řízení provedeno jak českým celním úřadem, tak v jistých případech i celním úřadem jiné členské země. V každém případě však vyvážené zboží vystoupí z území EU přes výstupní celní úřad na budoucí vnější hranici EU (např. lotyšský celní úřad na hranici s Ruskou federací).

Podrobnější informace naleznete na webových stránkách Ministerstva financí ČR (www.mfcr.cz)

Kapitola 26: Vnější vztahy

Současným hlavním úkolem v této oblasti je zajištění hladkého přechodu na obchodně politický režim Evropské unie, tj. ukončení platnosti stávajících mezinárodních smluv České republiky v oblasti vnějších ekonomických vztahů, kde daná problematika spadá do působnosti orgánů Společenství. Jsou podnikány zejména následující kroky: do nově sjednávaných mezinárodních smluv je zařazována klauzule, zajišťující ukončení platnosti těchto smluv k datu vzniku členství České republiky v Evropské unii. U některých preferenčních smluv probíhá proces jejich renegociace, jehož cílem je zařazení takovýchto klausulí. Průběžně je aktualizován seznam smluv, jejichž platnost bude nutno ukončit. Samotné vypovídání bylo zahájeno koncem roku 2002.

Postavení EU v celosvětovém obchodě (největší světový vývozce a druhý největší dovozce) je potvrzením kvality a úspěšnosti unijní obchodní politiky. EU všemi dostupnými nástroji zajišťuje výhodný přístup unijního zboží na třetí trhy a otevírá svůj trh pro zahraniční zboží, přičemž důsledně sleduje dodržování mezinárodních pravidel obchodu a v případě jejich porušování přijímá opatření na ochranu svých zájmů.

Převzetím unijního celního sazebníku se změní výše celní ochrany. Smluvní celní sazby má v současné době EU ve srovnání s ČR mírně vyšší u téměř poloviny průmyslových položek a většiny zemědělských výrobků. Výrobci citlivých produktů (zejména hutnických a textilních) budou lépe chráněni před dovozy z nečlenských zemí, neboť ČR se připojí k provádění ochranných opatření (množstevních omezení, kvót, dohlížecích a kontrolních režimů) a k aplikaci desítek unijních antidumpingových opatření a vyrovnávacích opatření EU, která budou v platnosti vůči třetím zemím.

Čeští podnikatelé se zapojí do důsledného sledování, jak obchodní partneři EU dodržují závazky vyplývající z dohod uzavřených v rámci WTO nebo jaké vytvářejí překážky obchodu a získají přístup do unijních databází informací a stížností vývozců a dovozců. ČR získá pro své výrobky lepší přístup na zahraniční trhy díky preferenčním dohodám EU. Velmi výhodné zacházení EU získává nejen ve vztahu se všemi zeměmi, se kterými preferenční dohody podepsala ČR, ale navíc i s mnoha dalšími zeměmi. Dohoda o partnerství a spolupráci se skupinou afrických, karibských a tichomořských rozvojových zemí je rovněž preferenční, prozatím jde o jednostranné preference, které budou nejpozději do 8 let nahrazeny recipročními. Výhledově se do skupiny preferenčních partnerů zařadí MERCOSUR a země Perského zálivu. Možnost uzavření preferenčních dohod je založena i ve stávajících nepreferenčních smlouvách o partnerství a spolupráci s nástupnickými státy bývalého SSSR. ČR se připojí k unijní konstrukci všeobecného systému preferencí pro rozvojové země, která se od české liší výší úlev, rozsahem položek a zemí i zvláštními podpůrnými a pobídkovými opatřeními.

Kapitola 27: Společná zahraniční a bezpečnostní politika

ČR se v procesu své přípravy na vstup do EU stále více zapojovala do aktivit v rámci evropské společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP EU, anglicky CFSP EU), jež tvoří tzv. druhý pilíř Unie. Hlavním prostředkem byl politický dialog, který probíhá jak na politické, tak na pracovní úrovni. Jde o pravidelná setkávání zástupců kandidátských zemí s představiteli EU od úrovně specializovaných pracovních skupin, přes setkávání politických ředitelů, až po účast nejvyšších vládních představitelů na schůzkách v rámci Rady EU a Evropské rady. Milníkem dalšího vývoje bude brzký podpis smlouvy o přistoupení. Od tohoto data totiž bude přistupujícím zemím udělen statut "aktivních pozorovatelů", což prakticky znamená, že zástupci budoucích členských zemí se budou účastnit přímo jednání na všech fórech EU (až po ty nejvyšší) a že budou mít právo podílet se na probíhající výměně názorů. Plné zapojení pak bude následovat po vstupu nových zemí v příštím roce.

Kromě politického dialogu se ČR do SZBP EU zapojovala též tím, že se - jako ostatní přistupující a kandidátské země - připojovala k deklaracím, demarším, společným postojům a akcím EU. Zahraniční politika ČR se i tímto způsobem stále více koordinovala se společnou politikou EU. Soulad naší zahraniční politiky se stanovisky EU je přirozeným procesem, neboť ČR sdílí stejný cíl jako Unie: prosazování těch hodnot, které jsou základem evropské civilizace založené na obraně demokracie a respektu k lidským právům a svobodám. Přibližování ČR k standardům EU v rámci druhého pilíře členské země i instituce EU dlouhodobě velmi pozitivně oceňují.

ČR též podporuje rozvoj evropské bezpečnostní a obranné politiky (ESDP). Jsme pro další integraci, neboť se domníváme, že je nutné další prohloubení spolupráce pro to, aby EU mohla hrát plnohodnotnou roli na mezinárodní scéně. ČR aktivně využila nabídku EU připojit se k již započatým prvním misím v rámci ESDP: vyslala příslušníky Policie ČR do policejní mise EU v Bosně a Hercegovině (jež nahradila misi OSN) a chystá se na vyslání českých příslušníků do připravované mise v Makedonii (jež nahradila misi NATO).

Plná integrace do SZBP/ESDP EU je pro ČR prioritní, neboť se tím naší republice nabízí možnost podílet se na globální politice. Prohlubování evropské spolupráce v druhém pilíři vidíme jako jeden z důležitých nástrojů k prosazování celoevropské a celosvětové bezpečnosti a stability.

Kapitola 28: Finanční kontrola

Cílem jednání v dané kapitole bylo vytvoření takového systému finanční kontroly, který by odpovídal standardům platným v zemích EU. Komplexní a funkční systém finanční kontroly představuje základní předpoklad pro čerpání finančních prostředků z fondů EU. Systém mimo jiné umožní České republice lépe kontrolovat financování veškerých veřejných institucí a zároveň zajistit ochranu finančních příspěvků z EU, jejichž maximální zabezpečení je nutnou podmínkou pro to, aby je Česká republika mohla využívat.

Funkční a efektivní systém kontroly pro poskytování finančních prostředků v režimu řádného členství v EU je zásadním předpokladem pro zajištění finančních toků ze strukturálních a dalších fondů Unie.

Kapitola 29: Finanční a rozpočtová ustanovení

Činnost evropských Společenství, na nichž je EU založena, je financována ze souhrnného rozpočtu EU, který je vytvářen z příjmů od jednotlivých členských států, tzv. vlastních zdrojů ES. Rozdíl povahy rozpočtu EU oproti jiným rozpočtům mezinárodních organizací dokládá svébytnost této organizace. Na rozdíl od praxe jiných mezinárodních organizací jsou ostatní druhy příjmů mimo vlastní zdroje ES pouze okrajovou záležitostí.

Rozhodující část rozpočtu EU slouží k financování činnosti, které je Unie zavázána zajišťovat podle zakladatelských smluv. Je to zejména Společná zemědělská politika, politika sociálně ekonomické soudržnosti, rozvojová pomoc atd. Na administrativu EU připadá jen malá část výdajů, a to kolem 5 %.

Rozpočet Unie navrhuje Evropská komise, na jeho schvalování se podílejí Rada a Evropský Parlament. Evropská komise je výkonným orgánem pro provádění rozpočtu EU.

Co tvoří příjmy rozpočtu EU? Jsou to tzv. vlastní zdroje EU, do nichž patří:

1. Celní výnosy

Vzhledem k uplatňování bezcelního obchodu mezi členskými státy jde o cla vybraná členskou zemí za zboží dovážené do Unie ze třetích zemí stanovená společným celním sazebníkem. Jejich podíl na vlastních zdrojích činí zhruba 13 %. V současné době si členské ponechávají jejich vybranou část ve výši 25%, jakožto úhradu nákladů na jejich výběr.

2. Zemědělské vyrovnávací dávky a poplatky z výroby cukru

Vyrovnávací dávky vyplývají ze Společné zemědělské politiky a obchodu s nečlenskými státy se zemědělskými produkty a jsou stanoveny jako pevné celní ekvivalenty celním sazebníkem ES. Jejich rozsah v rámci vlastních zdrojů rozpočtu EU činí méně než 1 %. Poplatky z cukru jsou placeny výrobcí cukerných produktů. Tento vlastní zdroj tvoří cca 0,6 % celkových vlastních zdrojů..

3. Vlastní zdroje plynoucí z daně z přidané hodnoty (DPH)

Tento vlastní zdroj byl původně největším z prvotních zdrojů rozpočtu Unie, nicméně jeho význam klesá a do budoucna zůstává otázkou, jaký bude jeho objem, neboť příslušné rozpočtové prostředky by měly být získávány především prostřednictvím následujícího zdroje. Zdroj podle DPH se vypočte použitím jednotné sazby vůči jednotným způsobem stanovenému daňovému základu každé členské země. Činí v současné době asi 25 % celkových vlastních zdrojů rozpočtu Unie.

4. Podíl na hrubém národním produktu (HNP)

Zavedení tohoto nového vlastního zdroje v roce 1988 si vynutily zejména rostoucí nároky Společné zemědělské politiky a potřeby financovat strukturální fondy a Kohezní fond. Tento čtvrtý zdroj se podílí na příjmech z vlastních zdrojů rozpočtu Unie z více než 60 %. Je považována za nejspravedlivější zdroj a vypočítán procentním podílem jednotně vůči HNP každého členského státu. Je tak zřejmé, že bohaté státy platí do rozpočtu EU více než státy chudší, vzhledem k výši jejich HNP.

Rozhodující část výdajů rozpočtu EU, tj. kolem 95 %, je určena na financování ekonomických, regionálních programů v členských zemích zaměřených na financování Společné zemědělské politiky, hospodářské a sociální soudržnosti a na další politiky EU. Zemědělství odčerpává dlouhodobě největší část výdajů, téměř 50 % rozpočtu. Je to důsledek

zvoleného přístupu ke Společné zemědělské politice, která mj. garantuje ceny zemědělských výrobků, aby byly zachovány akceptovatelné příjmy farmářů. Výdaje ze strukturálních fondů jsou druhou největší výdajovou položkou a tvoří kolem 35 % rozpočtu Unie. Jde především o Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a část Evropského zemědělského fondu, Finanční nástroj pro rozvoj rybářství a Fond soudržnosti (Kohezní fond). Další prostředky z rozpočtu Unie slouží k podpoře vnitřních politik: výzkum a technický rozvoj, ochrana životního prostředí, energetika, jaderná bezpečnost, pomoc rozvojovým zemím aj.

Celková částka odvodů ČR do rozpočtu EU se přímo odvíjí od celkových výdajů rozpočtu EU a od aktuálních odhadů vývoje HNP a odhadů vybraných cel. Nejprve se stanoví celkové výdaje rozpočtu EU a v závislosti na nich se propočítá požadovaná výše odvodů tak, aby byl dodržen princip vyrovnanosti rozpočtu. Celková čistá pozice ČR vůči rozpočtu EU je pak tvořena rozdílem plateb do a z rozpočtu EU. Evropská komise stanovila pro nové členské státy princip nezhoršení čisté rozpočtové pozice. Nástrojem ke splnění tohoto principu jsou mimo jiné i kompenzace (ČR na summitu v Kodani vyjednala 747 mil EUR kompenzací, což je po Polsku druhá absolutně nejvyšší částka).

Celkový výsledek jednání pro Českou republiku je znázorněn v následující tabulce. Ta obsahuje přehled odvodů ČR do rozpočtu EU v jednotlivých letech, přehled odhadovaných příjmů v jednotlivých letech vyplývajících z účasti na politikách EU (zemědělské, regionální a dalších vnitřních politikách) a rozpočtové kompenzace nad rámec účasti v politikách EU.

Tab. 2: Odhadovaná čistá pozice ČR po vstupu do EU

ceny 1999 Kurz 31 Kč/€	2 004		2 005		2 006		2004-2006	
	mil €	mld Kč	mil €	mld Kč	mil €	mld Kč	mil €	mld Kč
předvstupní pomoc	181	5 625	153	4 750	98	3 028	432	13 403
zemědělství	100	3 102	392	12 167	483	14 959	975	30 228
strukturální operace	169	5 224	355	11 014	427	13 223	950	29 461
vnitřní politiky	44	1 364	76	2 348	102	3 171	222	6 883
dodatečné výdaje	7	219	9	280	9	272	25	771
kompenzace	300	9 304	270	8 355	177	5 476	747	23 136
celkové příjmy	801	24 838	1 255	38 914	1 294	40 129	3 351	103 881
tradiční vlastní zdroje	-66	-2 048	-105	-3 261	-105	-3 261	-276	-8 570
zdroj DPH	-74	-2 300	-116	-3 601	-119	-3 679	-309	-9 579
zdroj HNP	-426	-13 217	-653	-20 251	-670	-20 777	-1 750	-54 246
rabat VB	-56	-1 750	-88	-2 725	-93	-2 896	-238	-7 371
celkové odvody	-623	-19 315	-963	-29 838	-988	-30 613	-2 573	-79 766
Čistá pozice	178	5 522	293	9 076	307	9 516	778	24 115

Kapitola 30: Instituce

Jednání v kapitole Instituce byla zaměřena na početní zastoupení České republiky v institucích a orgánech EU a vážení hlasů v Radě EU. Jednání zajistila ČR rovnocenné postavení a adekvátní váhu ve všech institucích EU. V jejich průběhu byla ČR schopna dosáhnout změny dohody členských států vyjádřené v deklaraci ke Smlouvě z Nice ohledně početního zastoupení v Evropském parlamentu a bude mít v příštím volebním období 2004-2009 stejný počet svých europoslanců jako současné členské státy se srovnatelným počtem obyvatel (Portugalsko, Belgie a Řecko) tj. 24.

Zastoupení ČR v hlavních institucích EU

(platí za předpokladu, že Konvent, resp. následná mezivládní konference nezmění současná ustanovení Smlouvy o ES a Smlouvy o EU, ve znění Smlouvy z Nice)

• Evropská komise

Po vstupu do EU bude ČR stejně jako všechny ostatní přistupující země v Evropské komisi /EK/ zastoupena jedním komisařem. Současná komise ukončí své funkční období 31. října 2004 a od 1. listopadu 2004 začne pracovat nová EK, ve které bude každý stát zastoupen pouze jedním komisařem. Z technických důvodů nebudou komisařům z přistupujících zemí od data rozšíření EU 1. května 2004 do 31. října 2004 přidělena konkrétní portfolia. K jejich rozdělení dojde až v novém funkčním období na základě dohody s předsedou EK.

Pro období od 1. května do 31. října 2004 bude komisař, kterého navrhne vláda ČR, schválen kvalifikovanou většinou v Radě EU po dohodě s předsedou EK. Poté bude uplatněna klasická procedura výběru komisaře, tj. na základě konsensu mezi členskými státy a novým předsedou EK, a po vydání souhlasu Evropského parlamentu (EP se vyjadřuje k nominaci EK jako celku, tzn. předseda + všichni navržení komisaři).

Přistupující státy byly požádány, aby do 1. března 2004 předložily jména kandidátů na místo komisaře na přechodné období od 1. května 2004 do 31. října 2004. Jména kandidátů na komisaře pro období po 1. listopadu 2004 by měla být dodána do konce srpna 2004.

• Evropský parlament

ČR bude po vstupu do EU zastoupena v EP 24 poslanci. V období mezi 1. květnem 2004 a volbou nového parlamentu v červnu 2004 (tj. max. 1,5 měsíce) bude mít ČR o 1 poslance méně než co do počtu obyvatel srovnatelné stávající členské státy (Belgie, Řecko, Portugalsko - 25 poslanců). Situace se však změní okamžikem voleb do EP v červnu 2004, kdy nastane vyrovnání počtu křesel srovnatelných členských zemí v EP. V období 2004 - 2009 bude ČR zastoupena v EP 24 poslanci z celkového počtu 732.

• Hlasování v Radě

V Radě EU bude ČR od data vstupu do 1. listopadu 2004, kdy začne platit nové rozdělení hlasů podle Smlouvy z Nice, zastoupena 5 hlasy. Od 1. listopadu pak bude ČR disponovat 12 hlasy z celkového počtu 321 jako srovnatelně velké státy Maďarsko, Řecko, Belgie a Portugalsko.

• Evropský soudní dvůr

K Evropskému soudnímu dvoru bude jmenován 1 nový soudce za každou vstupující zemi a stejně tak k Soudu první instance. Soudci jsou jmenováni společnou dohodou mezi vládami členských států na funkční období 6 let. Každé tři roky dochází k částečnému znovuobsazování míst soudců. V této souvislosti funkční období 5 soudců ESD (vybrání

losem) z 10 nově jmenovaných končí 6. října 2006. Funkční období ostatních soudců ESD končí 6. října 2009. Současně funkční období 5 soudců Soudu první instance (vybrání losem) z 10 nově jmenovaných končí 31. srpna 2004. Funkční období ostatních soudců Soudu první instance končí 31. srpna 2007.

- **Účetní dvůr**

V Účetním dvůru má každá členská země 1 zástupce. Za členy Účetního dvora jsou vybírány osoby, které pracují nebo pracovaly ve své zemi v auditorských orgánech nebo jsou pro tuto funkci zvláště kvalifikovány. Jsou jmenovány na 6 let rozhodnutím Rady kvalifikovanou většinou po konzultaci s EP na základě návrhu jednotlivých členských států.

- **Hospodářská a sociální výbor**

Hospodářský a sociální výbor má poradní funkci. Je složen z představitelů různých hospodářských a sociálních komponentů organizované občanské společnosti, zejména výrobců, zemědělců, dopravců, zaměstnanců, distributorů, řemeslníků, příslušníků svobodných povolání, spotřebitelů a představitelů obecného zájmu. Členové výboru jsou jmenováni na 4 roky rozhodnutím Rady kvalifikovanou většinou na základě návrhu jednotlivých členských států. ČR bude zastoupena 12 členy z celkového počtu 317.

- **Výbor regionů**

Jedná se o poradní orgán složený ze zástupců regionálních a místních orgánů, kteří mají regionální anebo místní volební mandát či jsou politicky odpovědní nějakému volenému orgánu. Členové výboru a stejný počet náhradníků jmenuje na 4 roky Rada kvalifikovanou většinou na základě návrhu jednotlivých států. Pokud vyprší příslušný mandát, na základě kterého byl člen jmenován, je daný člen automaticky nahrazen a to stejným postupem jako byl jmenován. Člen Výboru regionů nemůže být současně členem Evropského parlamentu. ČR bude zastoupena 12 členy z celkového počtu 317.

Přehled vyjednaných přechodných období

I. Vyjednaná přechodná období požadovaná ČR

Volný pohyb kapitálu

- 1) Přechodné období na nabývání zemědělské půdy a lesů v délce 7 let pro osoby, které nemají trvalý pobyt na území ČR. Po třech letech bude přechodné období revidováno. Případná změna (t.j. zkrácení nebo zrušení přechodného období) bude schválena Radou EU na základě jednomyslného rozhodnutí;
- 2) Přechodné období na nabývání nemovitostí určených k vedlejšímu bydlení pro cizozemce z ostatních členských zemí EU v délce 5 let od vstupu ČR do EU.

Zemědělství

- 1) Přechodné období do 31.12. 2006 na dosažení plné harmonizace hygienických parametrů s podmínkami platnými v EU pro celkem 52 zpracovatelských podniků;
- 2) Přechodné období do 31.12. 2009 pro již používané neobohacené klecové systémy pro nosnice, které nesplňují technický požadavek na výšku klece stanovený směrnicí Rady 1999/74/ES.

Daně

- 1) Přechodné období pro zachování snížené sazby daně z přidané hodnoty u dodávek tepelné energie do 31.12. 2007;
- 2) Přechodné období na zdanění dodávek stavebních prací pro účely bydlení do 31.12. 2007;
- 3) Přechodné období na zachování nižších sazeb spotřební daně u cigaret a tabákových výrobků do 31.12. 2006 pro dosažení 57% úrovně zdanění a jednoleté přechodné období (tj. do konce roku 2007) pro přizpůsobení se novému acquis v této oblasti;
- 4) Trvalá výjimka osvobozující osoby s obratem nižším než 35 tisíc EUR od registrace plátce DPH;
- 5) Trvalá výjimka na spotřební daň z lihu u pěstitelského pálení s cílem zachovat tradiční domácí výrobu ovocných destilátů.

Energetika

- 1) Přechodné období pro vytvoření úplných povinných nouzových zásob ropy a ropných produktů do 31. 12. 2005;

- 2) Přejchodné období do konce roku 2004 pro aplikaci článku 18 směrnice 98/30/ES o vnitřním trhu s plynem (liberalizace trhu plynem). Přijetí energetického zákona umožnilo ČR výrazně zkrátit (o 3 roky) žádost o přechodné období na liberalizaci trhu s plynem. Zákonem stanovený harmonogram totiž urychlil oproti původnímu předpokladu proces otevírání trhu s plynem. ČR tak dosáhne Unii požadovaného procenta otevření trhu na 28 % již k 1.1. 2005.

Životní prostředí

- 1) Přejchodné období do 31.12. 2005 na nakládání s odpady - směrnice 94/62/EC o obalech a obalových odpadech. PO pro dosažení cílových hodnot u recyklace a opětovného využití obalu (článek 6 směrnice);
- 2) Přejchodné období do 31.12. 2010 na kvalitu vody - směrnice 91/271/EEC o městských odpadních vodách (čištění komunálních vod). Jedná se o přechodné období pro praktickou implementaci požadavku na výstavbu čistíren odpadních vod u obcí kategorie 2000 – 10 000 EO (ekvivalentních obyvatel);
- 3) Přejchodné období do 31.12.2007 na implementaci směrnice 2001/80/EC o omezení emisí znečišťujících látek do ovzduší z velkých spalovacích zařízení (resp. na plnění stanovených emisních limitů pro SO₂) pro 2 podniky: teplárnu Přerov a Novou Huť, a.s.

Různé

Přejchodné období v délce pěti let pro postupný náběh příspěvků do základního kapitálu a rezerv Evropské investiční banky s tím, že k první platbě dojde nejdříve v druhé polovině roku 2005.

II. Vyjednaná přechodná období požadovaná EU

Volný pohyb osob

Přejchodné období v délce až 7 let (ve formátu 2+3+2) na omezení volného pohybu pracovních sil. Během platnosti výše uvedeného aranžmá se však mohou současné a nové členské státy na základě bilaterálních dohod domluvit na liberalizaci pohybu pracovních sil. Některé členské státy, jako např. Irsko a Velká Británie, tak již učinily.

Doprava

Přejchodné období v délce až pěti let (2+2+1) na vnitrostátní silniční přepravu (kobotáž). Současně recipročně bude platit pro dopravce ze současných a nových členských zemí zákaz provádění kobotáže v ČR. Během platnosti výše uvedeného aranžmá se však mohou současné a nové členské státy na základě bilaterálních dohod domluvit na postupné výměně povolení pro provádění kobotáže včetně možnosti plné liberalizace trhu.

Zemědělství

Přechodné období na postupný náběh přímých plateb bude uplatněno v následujících dvou fázích:

1. fáze – V roce 2004 budou v nových členských zemích budou zavedeny přímé platby odpovídající úrovni 25 % přímých plateb poskytovaných zemědělcům v současných členských státech.. Do roku 2007 budou přímé platby každoročně dále navyšovány o 5 %. To znamená, že v roce 2005 dosáhnou úrovně 30 %, v roce 2006 35 % a v roce 2007 40 %.

2. fáze - V dalších letech pak budou přímé platby postupně navyšovány o 10 % až do roku 2013, kdy by mělo být dosaženo 100 % úrovně přímých plateb současných členských států.

EU však navíc přiznala ČR možnost dorovnání přímých plateb z národních zdrojů do úrovně 55 % v roce 2004, 60 % v roce 2005 a 65 % v roce 2006. Od roku 2007 pak bude možné tuto úroveň pro dorovnání každoročně zvyšovat o 10 % až do dosažení stoprocentní úrovně přímých plateb. Dále u komodit, u nichž národní podpora v roce 2003 bude vyšší než daný návrh, pak ČR bude mít možnost dorovnání na úroveň roku 2003 navýšenou o 10 %.

V případě bramborového škrobu ČR vyjednala výjimku na dorovnání do úrovně 100 % výše EU.